

HELSINGIN YLIOPISTO

KATSAUKSIA 63/2024

HELSINGIN YLIOPISTO
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
KRIMINOLOGIAN JA OIKEUSPOLITIIKAN INSTITUUTTI

Mitkä toimenpiteet vähentävät rikollisuutta?

Rikoksentorjunnan arviointitutkimuksen
tietokantaan 2016–2024 tallennetut
vaikuttavuustutkimukset

Aaro Beuker, Janne Kivivuori & Anna Raeste

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

JULKAISIJA

Helsingin yliopisto

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

www.helsinki.fi/fi/kriminologian-ja-oikeuspolitiikan-instituutti

PL 16 (Snellmaninkatu 10)

00014 HELSINGIN YLIOPISTO

SARJA

Katsauksia 63/2024

ISBN 978-951-51-0711-4 (pdf)

ISSN 2342-7779 (verkkójulkaisu)

TAITTO

Unigrafia

Sisällys

Tiivistelmä	4
1. Johdanto	5
2. Vaikuttavuustutkimukset	12
3. Rikoksentorjunnan vaikuttavuus	13
3.1 Nuorisirikollisuuden torjunta	13
3.2 Muut rikoksentorjunnan toimet	17
3.3 Toimenpiteet, joilla on negatiivinen vaikutus tai ei havaittua vaikutusta.....	21
4. Prosessiarvioinnit	24
5. Rajoitukset	26
6. Yhteenvedoa	28
Lähteet	31
Liitteet	34

Tiivistelmä

- Rikksentorjunnan arviointitutkimuksen tietokanta (FINPREV) koostaa tutkimuksia, joissa on arvioitu Suomessa toteutettujen rikksentorjunnan toimien vaikuttavuutta. Tietokanta on ollut toiminnassa vuodesta 2016 alkaen.
- Tietokannassa on tällä hetkellä 35 arvioitua toimenpidettä, joista 27 on vaikuttavuusarviointeja. Näistä valtaosa oli toteutettu korkealla näyttötasolla (Maryland-taso > 2). Tässä katsauksessa tarkastellaan tietokannassa olevien vaikuttavuusarviointien tuloksia.
- Nuorisoriikollisuuden torjunnassa vaikuttaviksi on todettu neljä toimenpidettä: KiVa Koulu -hankkeen mukainen kiusaamisen ehkäisy, alle 18-vuotiaille rikksentekijöille suunnattu Ankkuritoiminta, poliisin kohdennettu valvonta nuorten vapaa-ajan vieton riskikeskittymissä, sekä osallistuminen toisen asteen koulutukseen.
- Muista, laajemmin eri ikäisille kohdistetuista toimista vaikuttaviksi on arvioitu opioidikorvaushoito sekä ehdoton ja ehdollinen vankeusrangaistus.
- Sakkorangaistuksen osalta tietokantaan tallennetut tutkimukset antavat kaksijakoisen kuvan: liikenneseriikollisuuteen spesifisti kohdistuvat tutkimukset viittaavat siihen, että sakot vähentävät rikksia; sen sijaan tuomioihin perustuva tutkimus antaa ei-vaikuttavan tai kielteisesti vaikuttavan kuvan sakoista.
- Vaikuttavuustutkimusta tarvitaan kaikilta osin lisää. Erityisen suuri tutkimuksen vaje on sosiaalipoliittisten toimien, yhdyskuntaseuraamusten ja tilannetorjunnan kohdalla.
- Raportissa arvioidaan kriittisesti eräitä tietokannan piirteitä, erityisesti kriteerejä, joilla toiminto määritellään ”lupaavaksi”. Tältä osin katsaus palvelee tietokannan tallennuslomakkeen kehittämistä.

1. Johdanto

Rikollisuus ja turvallisuus ovat nousseet viime vuosina yhä enemmän laajan yhteiskunnallisen huomion kohteeksi ja siten myös poliittisen päätöksenteon asialistalle. Rikollisuuden ehkäisyn *vaikuttavuus* on samalla muodostunut akuutiksi kysymykseksi. On tärkeää, että julkisilla varoilla rahoitettavat kriminaalipoliittiset toimenpiteet todella vaikuttavat rikollisuutta vähentävästi ja turvallisuutta lisäävästi. Tämän takia Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (KRIMO) ja Rikoksantorjuntaneuvosto (RTN) käynnistivät kotimaisen rikoksantorjunnan vaikuttavuustutkimuksen seurannan vuonna 2016¹. Tässä katsauksessa kokoamme seurannan tuloksia yhteen päätöksenteon tueksi tarkastelemalla tietokantaan kirjattuja Suomessa tehtyjä toimien vaikuttavuusarviointeja.

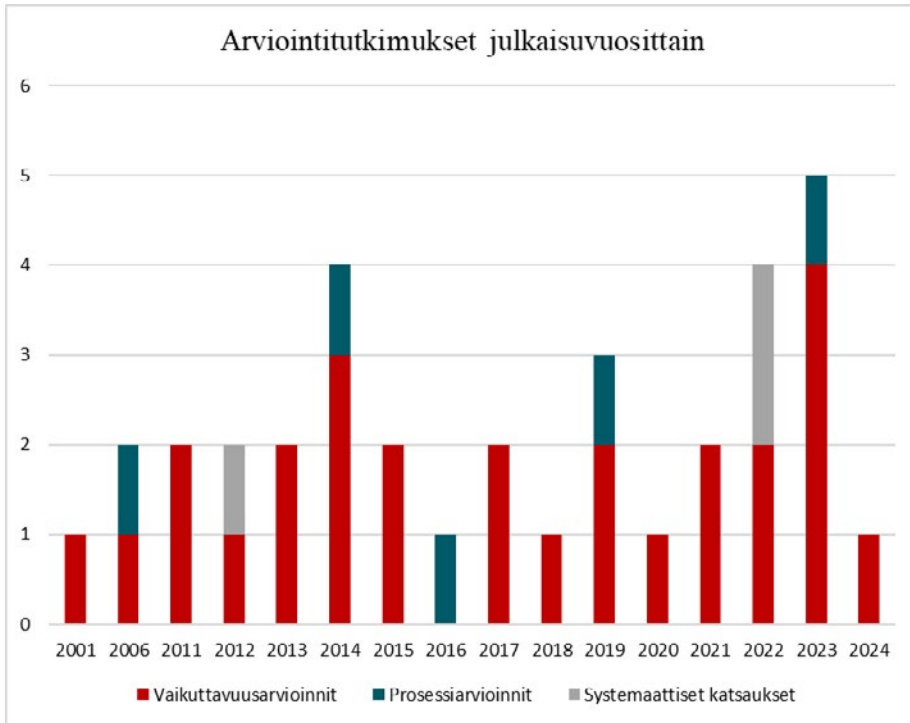
Rikoksantorjunnan arviointitutkimuksen tietokanta

Rikoksantorjunnan arviointitutkimuksen tietokannan tarkoituksena on koostaa kotimainen rikollisuuden ehkäisyn toimia arvioiva tutkimus, jota toimenpiteistä tehty arvioinnit ovat helposti löydettävissä ja käytettävissä. Tietokanta nojaa muutamaankin keskeiseen periaatteeseen, jotka on eritelty tarkemmin liitteessä 1. Tietokanta perustuu tutkijoiden oma-aloitteeseen osallistumiseen, eli se täydentyy sitä mukaa, kun tutkijat syöttävät arviointitutkimuksista tietoja verkkolomakkeen kautta. Kanta kohdentuu systemaattisia katsauksia lukuun ottamatta Suomessa toteutettuihin alkuperäistutkimuksiin, joissa on empiirisesti mitattu toimenpiteen vaikutusta rikollisuuteen tai turvallisuuteen.

Rikoksantorjunnan arviointitutkimuksen tietokanta vastaa tarpeeseen tutkimukseen perustavasta päätöksenteosta, koska se koostaa monimuotoista tietoa helposti käytettävään muotoon (ks. Kinnunen 2021.) Tietokantaan on vuodesta 2016 alkaen ja elokuuhun 2024 mennessä lisätty 35 arviointitutkimusta (kuviot 1).

---

1 Aloitteen tietokannan perustamisesta teki professori Janne Kivivuori toimiessaan Rikoksantorjuntaneuvoston tutkimusjaoston puheenjohtajana 2016–2021. Hän myös suunnitteli järjestelmän toimintaperiaatteet ja tiedonkeruulomakkeen. Ensimmäinen tutkimus tallennettiin tietokantaan 31.3.2016. Seuranta toteutetaan osana Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (KRIMO) kriminologisen yksikön kansallisia erityistehtäviä. Nuorten rikollisuuden osalta tämän katsauksen on rahoittanut Suomen Akatemian yhteydessä toimiva Strategisen tutkimuksen neuvosto (rahoituspäätösnumerot 352600 ja 352601). Kiitämme professori Antti Latvalaa ja apulaisprofessori Markus Kaakista käsikirjoituksen kommentoinnista.

Kuvio 1. Rikoksantorjunnan arviointitutkimukset julkaisuvuosittain. Huomioi aikasarjan alku, jossa vuodet 2001 ja 2006 ovat erillisiä vuodesta 2011 alkavasta ajanjaksosta.

Rikoksantorjunnan arviointitutkimuksen tietokantaa voi luonnehtia *joukkoistetuksi jatkuvaksi katsaukseksi, joka pyrkii yhteismitallistamaan ja systematisoimaan vaikuttavuustutkimuksen ja sen tulosten kuvaamisen*. Tutkimusten tekijät lisäävät siis itse tutkimuksensa tiedot tietokantaan, joten se ei ole täydellinen tai systemaattinen katsaus kotimaiseen arviointitutkimukseen. Tietokantaan voi syöttää myös vanhempia tutkimuksia, ja tutkijoita suositellaankin lisäämään tietokantaan sieltä mahdollisesti puuttuvat tutkimukset. Päivitetty taulukko arviointitutkimuksista julkaistaan Rikoksantorjuntaneuvoston sivuilla kerran vuodessa.

Kriminologinen arviointitutkimus

Kriminologisilla arviointitutkimuksilla on keskeinen rooli, kun rikoksentorjunnan toimenpiteitä suunnitellaan ja kehitetään. Sekä julkinen että yksityinen sektori rahoittavat rikoksentorjunnan toimenpiteitä, joten rajalliset resurssit on tarkoituksenmukaista kohdistaa sellaisiin toimenpiteisiin, joiden vaikuttavuudesta löytyy mahdollisimman vahva empiirinen näyttö (Kinnunen 2021; Kivivuori ym. 2018; Welsh ym. 2015).

Tutkimusperustainen rikoksentorjunnan strategia on kauaskatseinen, ja se huomioi sekä laajemmin rikollisuutta ennaltaehkäisevät toimenpiteet että tarkemmin riskiryhmiin kohdistetut preventiot ja interventiot. (Welsh ja Farrington 2012.) Arviointitutkimuksessa ei siten oteta lähtökohtaisesti kantaa siihen, tulisiko rikollisuutta pyrkiä ennaltaehkäisemään ensisijaisesti esimerkiksi sosiaalipoliittisin keinoin vai rangaistuksia koventamalla. Molempien keinojen vaikuttavuutta arvioidaan samoista riippumattomuuden ja objektiivisuuden lähtökohdista.

Rikoksentorjunnan toimenpiteitä arvioitaessa on huomioitava yhteiskunnallinen konteksti (Kivivuori 2017). Ulkomainen arviointitutkimus on tärkeää huomioida ja koostaa, kun rikoksentorjunnan toimenpiteen kotimaista käyttöönottoa suunnitellaan. Kyseistä toimenpidettä on kuitenkin tämän jälkeen arvioitava myös kotimaisessa kontekstissa, jotta sen käyttö on perusteltua. Rikosoikeus- ja sosiaalipoliittiset järjestelmät ovat etenkin pohjoismaiden ulkopuolella niin erilaisia, että siellä saadut tulokset eivät välttämättä ole suoraan sovellettavissa Suomeen, etenkään ilman syvällistä kontekstivaikutusten huomiointia (Ellonen ym. 2024, 145–146; 279–280). Arvioinnin edellytykset ja sen mahdollistaminen tulisi huomioida toimenpiteen toteutusta suunniteltaessa, jolloin haluttujen vaikutusten arviointi olisi läpinäkyvää myös rahoittajien näkökulmasta.

Tutkimukseen perustuva lähestymistapa rikoksentorjuntaan ennaltaehkäisee paitsi tehottomien, myös virheellisiin käsityksiin pohjautuvien toimenpiteiden käyttöä. Arviointitutkimusten tulee olla lähtökohdiltaan objektiivisia ja riippumattomia, eikä niiden laatua arvioida tutkimustuloksen tai tulokseen liittyvien odotusten perusteella. Tutkimusten näyttötasoa tarkastellaan tutkimusasetelman ja sen toteutuksen pohjalta – eli sen mukaan, miten vahvoja kausaalipäätelmiä toimenpiteen vaikutuksesta rikollisuuteen voi tehdä. (Sampson, Winship, ja Knight 2013; Welsh ja Farrington 2012)

Arviointitutkimukset antavat päättäjille ja rahoittajille arvokasta tietoa siitä, millaisia rikoksentorjunnan toimenpiteitä kannattaa edistää ja tukea. Arviointitutkimuksissa hyviksi rikoksentorjunnan keinoiksi todettujen toimenpiteiden jatkuvuus ei saisi riippua rahoituskausista tai poliittisista trendeistä, vaan niiden resurssit tulee turvata pysyvämmiin. (Welsh ja Farrington 2012.) Rikoksentorjunnan strategian pitää vastata myös mahdollisiin

rikollisuustilanteen muutoksiin, jolloin uusia toimenpiteitä täytyy ottaa käyttöön ajantasaisiin tietoihin pohjautuen. Myös nopeammassa reagoinnissa korostuu tilanteen ja toimenpiteiden tietoperustaisuus (Kinnunen 2021).

Kriminologinen perustutkimus rikollisuuden taustatekijöistä on vahvasti yhteydestä arviointitutkimuksiin ja niiden hyödyntämiseen kriminaalipolitiikassa. Esimerkiksi tieto nuorten keskuudessa tapahtuvan henkirikollisuuden kytköksistä huumeongelmiin ja -rikollisuuteen antaa viitteitä mahdollisista ennaltaehkäisykeinoista (Kivivuori ym. 2024). Näitä toimia suunniteltaessa tarvitaan sekä rikollisuuden että päihdeongelmien ennaltaehkäisyyn liittyviä arviointitutkimuksia.

Arviointitutkimukset ja näyttötaso

Kriminologian tieteenalan sisällä on käyty keskustelua näyttöön pohjautuvien toimenpiteiden kriteereistä. Keskustelussa on pohdittu, millaista näyttöä edellytetään, jotta jokin tietty toimenpide voidaan katsoa näyttöön perustuvaksi rikoksantorjunnaksi. (Fagan ja Buchanan 2016; Nagin ja Weisburd 2013.) Käytännössä näyttö toimenpiteen vaikuttavuudesta tarkoittaa, että toimenpidettä on arvioitu useissa eri tutkimuksissa vahvoilla, kausaalipäätelyn mahdollistavilla tutkimusasetelmilla (Elliott ym. 2020). Tavoitteena on pystyä eristämään toimenpiteen itsenäinen vaikutus haluttuun ilmiöön, eli ulkoiset tekijät on suljettava pois mahdollisimman kattavasti. Arviointitutkimusten näyttötasoa kuvataan myös rikoksantorjunnan arviointitutkimusten tietokannassa sen mukaan, miten tutkimusasetelma mahdollistaa toimenpiteen kausaalisen vaikutuksen arvioinnin.

Satunnaistetulla koeasetelmalla toteutettuja rikoksantorjunnan toimenpiteitä arvioivia tutkimuksia on tehty jonkin verran Yhdysvalloissa, mutta erityisesti pohjoismaissa tällaiset tutkimukset ovat harvinaisia. Interventioiden piiriin kuuluvia ei voida jakaa koe- ja kontrolliryhmiin, jos olisi eettisesti kyseenalaista rajata osa henkilöistä intervention ulkopuolelle. Lisäksi satunnaistetut asetelmat ovat usein kalliita ja työläitä toteuttaa (Angrist ja Pischke 2009, s. 21). Rikosseuraamusten satunnaistaminen ei yleensä ole mahdollista rangaistusjärjestelmän yhtenäisyysvelvoitteen vuoksi. Osin tämänkin vuoksi rangaistusten vaikuttavuustutkimuksessa käytetäänkin usein kvasikokeellisia asetelmia, joissa järjestelmän muutoksia ja katkoksia hyödynnetään satunnaisasetelmaa muistuttavina tilanteina.

Vahvojen kausaaliasetelmien käyttö ei siten ole aina mahdollista. Voidaankin katsoa, että toimenpiteiden tulee aina perustua parhaalle mahdolliselle olemassa olevalle tiedolle. (Blomberg, Mestre, ja Mann 2013.) Vaikuttavuuden arvioinnin kannalta ehdottomana vähimmäistasona voidaan pitää riippumatonta tutkimusta, jossa on toteutettu ennen ja jälkeen -mittaukset

koe- ja vertailuryhmissä. Tällaisten tutkimusten yhteydessä tulisi tarkastella mahdollisia toimia, joiden avulla edellytyksiä vaikuttavuuden arvioinnille voidaan parantaa.

Vaikka matalan näyttötason tutkimusten perusteella ei voida luotettavasti arvioida toimenpiteiden vaikuttavuutta, niillä voi olla rooli esimerkiksi myöhempiä tutkimuskysymyksiä ja hypoteeseja kehitettäessä. Kriminaalipoliittisen päätöksenteon kannalta kriminologisen tutkimuksen tavoitteena tulee olla korkean näyttötason asetelmat, jotka mahdollistavat kausaalipäätelmien tekemisen. Kuitenkin tutkimuksen tavoin myös rikollisuutta ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja kriminaalipoliittisten linjojen kehittäminen perustuu vähittäin paranevalle ja lisääntyvälle tiedolle, joka ohjaa sekä tutkimusta että päätöksentekoa. (Blomberg, Mestre, ja Mann 2013.) Tutkimustiedon tuottamisessa ja soveltamisessa vahvistamisharhan (*confirmation bias*) välttäminen ja tutkimusnäyttöön nähden todenmukaisten johtopäätösten tekeminen ovat keskeisiä periaatteita (Kivivuori 2021). Tutkijoilla on tiedon tuottajina merkittävä vastuu tutkimustulosten ja -asetelmien esittämisessä siten, että virheellisiä käsityksiä ei pääse muodostumaan.

Osallisten mielipiteiden ja kokemusasiantuntijuuden suhde vaikuttavuuden analyysiin

Rikoksantorjunnan keinojen *vaikuttavuutta* ei ole mahdollista arvioida henkilökohtaisten kokemusten tai näkemysten perusteella. Tämä koskee sekä interventioiden kohteita (esim. vankeja, riskiryhmissä olevia, kokemusasiantuntijoita) että interventioiden toteuttajia (esim. sosiaali-, rikosseuraamus- ja tai nuorisotyöntekijät). Siten tutkimukset, jossa on kysytty ihmisiltä, onko toimenpide vaikuttava, eivät ole vaikuttavuustutkimusta. Vaikuttavuuden arviointi vaatii vahvoja kvantitatiivisia tutkimusasetelmia, riittäviä seuranta-aikoja ja valideja mittareita.

Osallisten mielipiteitä luotaavat tutkimuksen ovat kuitenkin usein prosessi-arvioiteina hyödyllisiä (Kivivuori ja Aaltonen 2009; Kivivuori ym. 2018). Prosessiarvioinnin avulla voidaan selvittää, mitkä toimenpiteen käytännön toteutuksen osa-alueet ovat onnistuneet ja mitkä vaativat vielä kehittämistä (*implementation integrity*).

Prosessiarvioinnit voivat myös antaa tärkeää tietoa (erikseen todettujen) vaikutusten tai vaikutusten puuttumisen mekanismeista. Voidaankin sanoa, että kokemusasiantuntijuus on tärkeä perustutkimuksen ja prosessiarvioinnin lähde, mutta vaikuttavuuden arviointia ei voida perustaa siihen tai toimenpiteiden toteuttajien käsityksiin.

Marylandin asteikko

Rikoksantorjunnan arviointitutkimuksen tietokannassa tutkimusten näyttötaso on kuvattu Marylandin asteikon (1–5) mukaisesti (Farrington ym. 2003; Kivivuori ym. 2018 347–348). Matalan näyttötason tutkimukset (arvot 1–2) ovat pääasiassa kuvailevia tutkimuksia, joissa tarkastellaan tietyn toimenpiteen ja rikollisuuden välistä yhteyttä esimerkiksi vertailemalla paikkoja tai aikapisteitä ilman kontrolliryhmää. Kontrolliryhmän puuttumisen takia ulkoisten tekijöiden vaikutuksia ei ole kyetty sulkemaan pois sellaisella tavalla, joka mahdollistaisi rikoksantorjunnan toimenpiteen vaikuttavuuden arvioinnin.

Taulukko 1. Maryland-asteikko.

Taso	Kuvaus
1	Korrelatiivinen, toimenpide ja vaste mitattu samalla hetkellä
2	Vaste mitattu ennen ja jälkeen toimenpiteen vain koeryhmässä
3	Ennen ja jälkeen -mittaukset koe- ja vertailuryhmässä, ei muiden riskitekijöiden vakiointia
4	Ennen ja jälkeen -mittaukset koe- ja vertailuryhmässä, muiden riskitekijöiden vakiointia (myös kvasikokeelliset asetelmat sekä yksilönsisäiset asetelmat)
5	Satunnaistettu koeasetelma

Näyttötasoltaan arvon 3 tutkimuksissa intervention vaikutusta on mitattu koe- ja vertailuryhmissä ennen ja jälkeen ohjelman. Tätä näyttötasoa pidetään vähimmäistasona toimenpiteen vaikuttavuuden arvioinnin suhteen, mutta tutkimusasetelmassa on edelleen ongelmia valikoitumisen, eli koe- ja kontrolliryhmien vertailtavuuden suhteen. Tästä syystä näyttötason 3 tutkimusten perusteella ei voida tehdä kovin luotettavia johtopäätöksiä interventioiden kausaalista vaikutuksesta rikollisuuteen.

Näyttötason 4 tutkimuksissa on kontrolloitu paremmin valikoitumiseen ja intervention ulkopuolisiin tekijöihin liittyviä ongelmia. Esimerkiksi kvasikokeelliset tutkimukset kuuluvat pääasiassa näyttötason 4 ryhmään, koska ne jäljittelevät satunnaisella koeasetelmalla (taso 5) tehtäviä tutkimuksia. Kvasikokeellisissa tutkimuksissa käytetään hyväksi ”luonnostaan” syntyneitä koeasetelmia, joissa pyritään tunnistamaan koe- ja verrokkiryhmät, jotka eroavat mahdollisimman vähän toisistaan muun kuin tutkittavan ilmiön suhteen (Angrist ja Pischke 2009, s. 20–21).

Asteikon näyttötaso 5 tarkoittaa satunnaistetulla koeasetelmalla (RCT) toteutettua tutkimusta, jossa on parhaat edellytykset intervention kausaalisen vaikutuksen arvioinnille (Farrington ym. 2003; Kivivuori ym. 2018, s. 347–349). Kriminologisessa tutkimuksessa satunnaistetut koeasetelmat ovat kuitenkin melko harvinaisia, koska tutkimusta ei tyypillisesti toteuteta tutkimuslaboratorioissa. Esimerkiksi rangaistusten vaikuttavuuden arvioinnissa ei ole eettisistä syistä mahdollista jakaa henkilöitä koe- ja verrokkiryhmiin.

Korkea näyttötaso ei automaattisesti tarkoita vahvaa näyttöä tutkittavan toimenpiteen vaikuttavuudesta. Myös satunnaistettuihin koeasetelmiin liittyy tulkinnallisia haasteita aiheuttavia tekijöitä. Esimerkiksi verrokkiryhmän luonteella on paljon merkitystä saatavien tulosten suhteen: Uutta ennaltaehkäisevää hoitomuotoa arvioitaessa verrokkiryhmä voisi koostua aikaisemmin yleisesti käytössä olleeseen interventioon (*treatment-as-usual*) osallistuvista tai henkilöistä, joihin toimenpiteitä ei kohdisteta ollenkaan. Tulokset voisivat näissä tapauksissa olla erilaiset kontrolliryhmästä riippuen. (ks. Cuijpers ym. 2023; Mohr ym. 2009.)

Vaikuttavuuden luonnehdinta

Kuten näyttötason kohdalla, myös tuloksen luonnehdinta on tutkijoiden omalla vastuulla. Lomakkeessa on käytetty seuraavia vaihtoehtoja vaikutavuustutkimuksen tuloksen summaamiseen:

1. Kielteisesti vaikuttava (tilastollisesti merkitsevä kielteinen vaikutus torjuttavaan ilmiöön)
2. Todennäköisesti kielteisesti vaikuttava
3. Ei havaittu vaikutusta
4. Lupaava
5. Vaikuttava (tilastollisesti merkitsevä myönteinen/aiottu vaikutus torjuttavaan ilmiöön)

Kysymystä muotoiltaessa on ajateltu, että vaihtoehdot 2 (todennäköisesti haitallinen) ja 4 (lupaava eli todennäköisesti rikollisuutta vähentävä) viittaavat tilanteisiin, joissa tutkija katsoo löytäneensä empiiristä tukea vaikutukselle, mutta havaittu vaikutus ei ole ollut tilastollisesti merkitsevä. Tätä luonnehdintaa on tärkeää arvioida yhdessä Maryland-arvon kanssa. Siten esimerkiksi satunnaistetussa koeasetelmassa saatu merkitsevä vaikutus on tietokannassa kovin mahdollinen näyttötaso. Käsitlemme jäljempänä tarkemmin lupaava-kategoriaan liittyviä haasteita.

2. Vaikuttavuustutkimukset

Tietokannassa on tällä hetkellä 27 vaikuttavuusarviointia² (liite 1), joista valtaosa on toteutettu vähintään näyttötasolla kolme. Satunnaistetulla koeasetelmalla tehtyjä tutkimuksia on vain vähän: Ainoastaan KiVa Koulu-ohjelman vaikuttavuutta on tutkittu satunnaistetulla koeastelemalla (Kärnä 2011; 2013). Sen sijaan kvasikokeellisia tutkimusasetelmia on käytetty useissa tutkimuksissa (esim. Huttunen ym. 2023; Kaakinen ym. 2022).

Vaikuttavuusarviointeja on toteutettu laajasti erilaisista rikosentorjunnan toimenpiteistä. Rikosentorjunnan toimenpiteet voi jakaa primaarisiin, sekundaarisiin ja tertiäärisiin toimenpiteisiin. Primaariset toimenpiteet kohdistuvat väestöön laajasti (esim. yleinen sosiaalipolitiikka, koulutus), sekundaariset toimenpiteet kohdistetaan yksilöihin tai ryhmiin, joilla on kohonnut riski rikoksiin syyllistymiseen, ja tertiäärinen rikosentorjunta on suunnattu jo rikoksia tehneille henkilöille. Noin puolet (14 kpl) vaikuttavuusarvioinneista on kohdistunut tertiääripreventioihin, eli sellaisiin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, jotka kohdistetaan rikoksia tehneisiin henkilöihin. Näiden ohjelmien tavoitteena on uusintarikollisuuden ennaltaehkäisy, mikä kenties tekee arviointitutkimusten toteuttamisesta jossain määrin yksinkertaisempaa, koska vastemuuttujana käytetään tyypillisesti uusintarikokseen syyllistymistä. Myös uusintarikollisuuden mittaamiseen liittyy tiettyjä ratkaistavia kysymyksiä, kuten käytettävä lähde ja seuranta-ajan pituus. Tiedot uusintarikokseen syyllistymisestä saadaan usein viranomaislähteistä, mikä voi olla osin ongelmallista esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaa tehneiden uusintarikollisuutta arvioitaessa.

Primaari- ja sekundaaripreventioiden kohdalla vaikuttavuuden arviointi koetaan mahdollisesti tertiääripreventioita vaikeammaksi koe- ja kontrolliryhmiin liittyvien haasteiden takia. Tertiääripreventiossa intervention kohderyhmä on selkeä (rikokseen syyllistyneet), mutta primaari- ja sekundaaripreventiot voidaan kohdistaa laajempiin ryhmiin ja sellaisiin henkilöihin, jotka eivät vielä ole syyllistyneet rikokseen. Jos esimerkiksi ajatellaan koulutusta rikollisuutta ennaltaehkäisevänä primaaripreventiona, niin vaikuttavuustutkimus edellyttää kvasikokeellisen tutkimusasetelman löytämistä (ks. Huttunen ym. 2023). Primaari- ja sekundaaripreventioihin liittyvät tutkimukset vaatisivat kenties tertiääripreventioihin verrattuna pidempiä seuranta-aikoja ja sellaisia hankkeita, joissa preventioiden kohteita voitaisiin seurata kattavien rekisteritietojen avulla.

---

2 Luku sisältää kaksi opinnäytetyötä, joita ei käsitellä tässä katsauksessa.

3. Rikoksentorjunnan vaikuttavuus

Tarkastelemme tässä jaksossa tarkemmin niitä toimia, jotka ovat tutkijoiden mukaan osoittautuneet vaikuttaviksi tai lupaaviksi. Kategorisointi vaikuttaviin ja lupaaviin toimiin perustuu siis tutkijoiden omiin ilmoituksiin. Erityisesti lupaavaksi määrittelyn osalta voi esiintyä vaihtelevia kriteerejä. Eräissä kantaan tallennetuissa arvioinneissa ei ole havaittu vaikutuksia, mutta tutkijat ovat kuitenkin arvioineet ne lupaaviksi (ks. tarkempi kriittinen pohdinta katsauksen lopussa). Koska nuorten tekemillä rikoksilla on erityistä ajankohtaista merkitystä, tarkastelemme erikseen nimenomaan nuorten rikollisuuden ehkäisyä, ja sen jälkeen muita lupaavia/toimivia menetelmiä. Nuorten rikollisuuden ehkäisyssä on huomioitava, että nuorten väkivalta kohdistuu useimmiten toisiin nuoriin. Siten nuorten tekemän rikollisuuden ehkäiseminen on myös nuoriin kohdistuvan rikollisuuden ehkäisyä.

3.1 Nuorisoriikollisuuden torjunta

Nuorisoriikollisuuden ennaltaehkäisyssä neljä toimenpidettä on todettu vaikuttaviksi. Näistä viittä on arvioitu vahvoilla tutkimusasetelmilla (Kärnä ym. 2011; Kärnä ym. 2013; Aaltonen ja Hinkkanen 2014; Kaakinen ym. 2022; Huttunen ym. 2023) ja yhtä ennen ja jälkeen -mittauksilla koe- ja verkko-ryhmissä (Taponen 2021). Kaksi toimenpidettä on todettu lupaavaksi.

Taulukko 2. Arviointitutkimukset spesifisti nuorisorikollisuutta ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä.

Tutkimus	Arviointi-taho	Toimi	Tavoite	Asetelma	Tulos
Kärnä ym. 2011	Turun yliopisto	Kiusaamista ehkäisevä KiVa Koulu -ohjelma	Muun väkivalta-rikollisuuden vähentäminen	5	Myönteisesti vaikuttava
Huttunen ym. 2023	Aalto-yliopisto, VATT, HY, ETLA	Toisen asteen koulutus	Muu kuin rikollisuuteen liittyvä	4	Myönteisesti vaikuttava
Kaakinen ym. 2022	Krimo/VN (HY)	Poliisin moniammatillinen ennaltaestävä ank-kuritoimintamalli	Rikollisuuden vähentäminen	4	Myönteisesti vaikuttava
Taponen 2021	Helsingin yliopisto	Poliisin tehostetun alkoholivalvonnan vaikutukset nuorten alkoholi-käyttämiseen ja väkivallan yleisyyteen	Rikollisuuden vähentäminen	3	Myönteisesti vaikuttava
Kärnä ym. 2013	Turun yliopisto	Kiusaamista ehkäisevä KiVa Koulu -ohjelma (vuosiluokat 1-3 ja 7-9)	Muun väkivalta-rikollisuuden vähentäminen	5	Lupaava
Aaltonen ja Hinkkanen 2014	Krimo (HY)	Aggredi-katu-väkivaltatyö (HelsinkiMissio)	Muun väkivallan vähentäminen	4	Lupaava
Korander 2014	Polamk ja Turun yliopisto	Julkisen tilan tehostettu valvonta	Muun väkivallan vähentäminen	2	Lupaava

Vaikuttaviksi arvioidut toimet

KiVa Koulu. KiVa Koulu -ohjelmaa on arvioitu kahdessa tutkimuksessa satunnaistetulla koeasetelmalla (Kärnä ym. 2011; 2013). Tutkimuksissa kiusaamisen ennaltaehkäisyyn pyrkivä ohjelma otettiin käyttöön satunnaisesti valituissa kouluissa, ja oppilaiden kiusaamiskokemuksia vertailtiin kontrolliryhmään. Oppilaiden itseraportoitu kiusaaminen ja kiusaamisen uhriksi joutuminen vähenivät koeryhmän kouluissa enemmän kuin kontrolliryhmän kouluissa.

KiVa Koulu -ohjelma on kouluissa toteutettava primaaripreventio, jolla pyritään vaikuttamaan laajassa mittakaavassa kiusaamiseen. Interventioon kuuluu ainakin säännöllisesti kouluvuoden aikana pidettäviä oppitunteja,

joiden tavoitteena on vaikuttaa oppilasryhmien normeihin ja kiusaamiseen puuttumiseen. Lisäksi interventioon kuuluu aikuisten taholta tuleva selkeä viesti siitä, että kiusaamista ei hyväksytä, sekä tehokas puuttuminen kiusaamistapauksiin.

Arvioivissa tutkimuksissa oppilaita kysyttiin yleisluonteisesti kiusaamiskokemuksista ja kiusaamisen todistamisesta. Tällä yleisellä tasolla ohjelmalla näyttäisi olevan kiusaamista vähentävä vaikutus. Tutkimukset eivät kuitenkaan vastaa siihen, vaikuttaako ohjelma esimerkiksi ainoastaan kiusaamisen lievempiin muotoihin, vai vähentääkö se myös vakavampaa kiusaamiseen liittymistä väkivaltakäyttäytymistä.

Toisen asteen koulutus. Toisen asteen koulutuksen vaikutuksia poikien rikoskäyttäytymiseen arvioitiin regressioepäjatkuvuus-asetelmalla toteutetussa tutkimuksessa (Huttunen ym. 2023). Tutkimuksessa hyödynnettiin toisen asteen koulutuksen pisterajoja, jolloin pystyttiin vertailemaan juuri pisterajan ylittäneitä (kouluun päässeitä) ja pisterajan alittaneita (koulun ulkopuolelle jääneitä) myöhemmän rikoskäyttäytymisen suhteen. Toisen asteen koulutukseen pääseminen vähensi rikoskäyttäytymisen todennäköisyyttä 10 vuotta kouluun pääsyn jälkeen verrattuna sellaisiin, jotka jäivät koulutuksen ulkopuolelle.

Sen sijaan lukio- ja ammattikoulutuksen tai matalan ja korkean pisterajan lukioiden välillä eroja myöhemmässä rikoskäyttäytymisessä ei havaittu. Tutkimustulos on kiinnostava, koska vertaisryhmien merkitys näyttää tuloksen perusteella melko pieneltä. Myöskään vakavan rikollisuuden suhteen vaikutusta ei havaittu. Tämä viittaa siihen, että toisen asteen koulutuksen piiriin pääseminen ennaltaehkäisee rikolliseen toimintaan osallistumista sellaisten ikävuosien aikana, jolloin riski rikoskäyttäytymiseen on korkea. Vakavammat tapaukset tarvitsevat mahdollisesti kohdistetumpia tukitoimenpiteitä. (Huttunen ym. 2023.)

Ankkuritoiminta. Vakavamman rikoskäyttäytymisen ennaltaehkäisyyn on kehitetty moniammatillinen Ankkuritoiminta, jonka vaikutavuutta Kaakinen ja tutkimusryhmä (2022) ovat arvioineet. Ankkuritoiminnan tavoitteena on alle 18-vuotiaiden rikosten ennaltaehkäiseminen tukemalla nuorta ja tarvittaessa tämän lähipiiriä. Toiminta kohdistuu alaikäisiin, joita epäillään rikoksista tai joilla on hyvinvointiin ja päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia. Sikäli kuin toiminnan laukaisee rikos, kyse on tertiäripreveniosta eli rikoksen jo tehneen saamasta reaktiosta. Ankkuritiimiin kuuluvat poliisin lisäksi sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen edustajat. Nuori tulee toiminnan piiriin joko rikoksen tai muun huolen perusteella. Käsikirjassa toimintaohje on kirjoitettu reaktioksi johonkin tapahtumaan, josta voi seurata rikosoikeudellinen tai vahingonkorvausvastuu. Tapaamiset järjestetään pääsääntöisesti poliisilaitoksella (Ankkuritoiminta 2024): ”Tapaamisissa nuori, huoltajat ja ammattilaiset voivat kertoa omin sanoin

tapahtumasta. Tärkeää on kuulla nuorta ja hänen kuvaustaan siitä, mitä tapahtui. Ammattilaiset käyvät läpi, mitä tapahtumat tarkoittavat lainsäädännön näkökulmasta ja millaisia mahdollisia seurauksia siitä on tai olisi voinut aiheutua.” (Ankkuritoiminta 2024). Jos nuori ohjataan tiimistä johonkin palveluun, ohjaus toteutetaan tarvittaessa ”saattaen”, siis siten, että ankkuritiimin jäsen on mukana ensimmäisellä tapaamisella ko. palvelussa (Ankkuritoiminta 2024).

Ankkuritoiminnan vaikuttavuuden arviointiin käytettiin kolmea kvasikokeellista menetelmää, joista kaksi arvioi vaikuttavuutta yksilötasolla ja yksi kuntatasolla. Lisäksi toiminnasta laadittiin laadullinen prosessiarviointi. Kvantitatiivisten analyysien pohjana käytettiin rekisteriaineistoa, josta saatiin poliisin tietoon tulleet rikokset sekä tieto ankkuritoimintaan osallistumisesta. Ensimmäisessä analyysissä ankkuritoimintaan osallistuneille muodostettiin propensiteettipistemääriin perustuvalla kaltaistamismenetelmällä verrokkiryhmä, jonka jälkeen uusintarikollisuutta tarkasteltiin Cox-regressioanalyysillä. Toisessa yksilötason tarkastelussa käytettiin instrumenttimuuttuja-analyysia, joka rajaa ensimmäiseen analyysiin verrattuna paremmin yksilötason sekoittavia tekijöitä. Kolmannessa analyysissä vaikuttavuutta tarkasteltiin kuntatasolla synteettisen kontrollin menetelmällä, jonka perusteella pyrittiin arvioimaan uusintarikollisuuden kehitystä sellaisessa tilanteessa, jossa kuntien ankkuritoimintaa ei olisi aloitettu. (Kaakinen 2022.) Tutkimuksen eri analyysien tulokset ovat osin ristiriitaisia. Instrumenttimuuttuja-analyysin perusteella yksilötason vaikutukset näyttävät lupaavilta, mutta kuntatason analyysissä ankkuritoiminnan vaikuttavuutta ei havaittu. (Kaakinen ym. 2022.)

Poliisin kohdennettu tehovalvonta. Poliisin tehovalvontaa arvioineessa tutkimuksessa havaittiin, että alaikäisten päättäjäisviikonloppuna tekemä väkivalta väheni tehovalvonnan seurauksena (Taponen 2021). Tutkimuksessa ei käytetty vahvoja kvasikokeellisia asetelmia, mutta pääkaupunkiseudulla toteutetun tehovalvonnan käyttöönoton jälkeen nuorten päättäjäisviikonloppuna tekemä väkivalta väheni normaaliviikonloppua alemmalle tasolle. Samanlaista laskua väkivaltarikoksissa ei havaittu sellaisissa kaupungeissa, joissa tehovalvontaa ei toteutettu. Myös systemaattiset katsaukset tukevat havaintoa kohdennetun valvonnan vaikuttavuudesta (Taponen 2022) ja valvonnan leviämisaikutuksesta kohdetta laajemmalle alueelle (Taponen ja Danielsson 2022).

Tutkijoiden lupaaviksi arvioimat toimet

Aggredi-ohjelma. Aaltonen ja Hinkkanen (2014) toteuttivat arviointitutkimuksen väkivaltarikosten uusimisen ennaltaehkäisyä tavoittelevasta Aggredi-ohjelmasta, joka on suunnattu kodin ulkopuoliseen väkivaltaan

syyllystyneille henkilöille. Ohjelman kohderyhmä on 18–39-vuotiaat katuväkivaltaan syyllystyneet. Intervention kohderyhmä on siis keskimäärin vanhempaa ja todennäköisesti vakavampaan väkivaltaan syyllystyneitä kuin vaikkapa Ankkuritoiminnan kohderyhmä.

Aggrediin ohjaututaan pääasiassa Rikosseuraamuslaitoksen kautta, mutta myös muiden viranomaistahojen välityksellä. Ohjelma sisältää asiakastapaamisissa tapahtuvaa tunne- ja vuorovaikutustyötä, sekä tuettua palveluohjausta, josta voi saada käytännön apua esimerkiksi päihde- ja toimeentulo-ongelmiin. (Carling ja Jauhiainen 2024). Aggrediin ohjautumisen jälkeen asiakkaan motivaatiota ohjelmaan sitoutumiseen pyritään tuemaan ja parantamaan, jotta asiakassuhteista saadaan säännöllisiä ja intensiivisiä. Asiakassuhteet perustuvat kuitenkin vapaaehtoisuuteen, ja niiden kesto sekä tapaamisten lukumäärät voivat vaihdella paljon. (Carling ja Jauhiainen 2024.) Sekä vapaaehtoisuus että asiakassuhteiden vaihteleva intensiteetti ja sisältö aiheuttavat haasteita ohjelman vaikuttavuuden arvioinnille.

Aggredin arviointitutkimuksessa hoitoon osallistuneille henkilöille muodostettiin verrokkiryhmä kaltaistamalla, eli interventioon osallistuneille etsittiin iän, sukupuolen ja rikostaustan perusteella samankaltaiset verrokkit. Tutkimuksessa ei saatu näyttöä ohjelman vaikuttavuudesta, mutta ohjelmaan sitoutuneiden ja sen loppuun suorittaneiden keskuudessa tulokset rikollisuuden vähenemisen suhteen olivat hyviä (Aaltonen ja Hinkkanen 2014). Tutkimus havainnollistaa hyvin väkivaltaohjelmien arvioinnin ongelmia, koska ohjelmien suorittamiseen liittyy huomattavia motivaatiotekijöitä rikoskierteen katkaisemisen suhteen. Vapaaehtoisiin kuntoutusohjelmiin osallistuvien muutoshalukkuutta on vaikea mallintaa, mikä aiheuttaa tulokinnallisia haasteita havainnoivilla aineistoilla saatuihin tutkimustuloksiin kaltaistamisesta huolimatta (Aaltonen ja Hinkkanen 2014).

Poliisin kohdennettu tehovalvonta. Tämä interventio todettiin vaikuttavaksi Taposen (2021) tutkimuksessa. Koranderin (2014) tutkimus kohdistui saman kaltaiseen toimeen eri tutkimusasetelmalla, joka asettuu Maryland-asteikon tasolle 2. Täten sekin antaa viitteellistä lisätukea Taposen (2021) havainnoille.

3.2 Muut rikosentorjunnan toimet

Tässä osiossa tarkastelemme muita toimia, jotka on FINPREV-tietokannan ilmoitusten perusteella havaittu vaikuttaviksi tai lupaaviksi. Vaikuttaviksi on arvioitu neljä toimenpidettä ja lupaaviksi kuusi toimenpidettä.

Huomattakoon, että tässä kuvatut toimet voivat kohdistua ja vaikuttaa myös nuoriin. Esimerkiksi rikesakko tai vankeus voivat kohdistua 15 vuotta täyttäneisiin nuoriin. Arvioinneissa ei kuitenkaan ole erikseen käsitelty

nuoria, vaan ylipäättään seuraamuksia. Siten tässä kuvattuja keinoja ei voida sulkea pois keinoina vaikuttaa myös nuorten väkivaltaan ja muuhun rikollisuuteen.

Taulukko 3. Arviointitutkimukset vaikuttavista ja lupaavista toimenpiteistä.

Tutkimus	Arviointitaho	Toimi	Tavoite	Asetelma	Tulos
Huttunen ym. 2021	Aalto-yliopisto/ Helsingin yliopisto	Vankeusrangaistus	Uusinta-rikollisuuden vähentäminen	4	Vaikuttava
Huttunen ym. 2021	Aalto-yliopisto/ Helsingin yliopisto	Ehdollinen vankeusrangaistus	Uusinta-rikollisuuden vähentäminen	4	Vaikuttava
Kaila 2024	Helsingin yliopisto / VATT	Päiväsakkojen suuruus	Ylinopeuksien vähentäminen	4	Vaikuttava
Vorma ym. 2013	HUS, THL, Krimo (HY), University of Nebraska	Opioidikorvaushoito	Muun väkivallan vähentäminen	4	Vaikuttava
Virtanen ym. 2020	Krimo (HY)	Vankilakoulutus	Uusinta-rikollisuuden vähentäminen	4	Lupaava
Laaksonen ja Tyni 2015	RISE	Kognitiivis-behavioraalinen STOP-ohjelma seksuaalirikosvangeille	Seksuaalisen väkivallan vähentäminen	4	Lupaava
Aaltonen ja Virtanen 2017b	Krimo/VN (HY)	Rikesakkojen korotuksen vaikutus yli- ja keskinopeuksiin tieliikenteessä, osa 2	Ylinopeuksien vähentäminen	4	Lupaava
Honka ym. 2006	RISE	Vangeille suunnattu Cognitive Skills® -yleisohjelma	Muun väkivallan vähentäminen	4	Lupaava
Sutela 2019	Helsingin poliisilaitos, Poliisin liikenneturvallisuuskeskus	Poliisin automaattisen liikennevalvonnan yhteys ajonopeuteen eri ajankohtina ja liikenneonnettomuuksiin Kehä I:llä	Ylinopeuksien vähentäminen	3	Lupaava
Konttila ja Tyni 2011	RISE	OMA-ohjelma (vangeille)	Muun väkivallan vähentäminen	3	Lupaava
Aaltonen ja Virtanen 2017a	Krimo/VN (HY)	Rikesakkojen korotuksen vaikutus yli- ja keskinopeuksiin tieliikenteessä, osa 1	Ylinopeuksien vähentäminen	2	Lupaava

Vaikuttaviksi arvioidut toimet

Vankeusrangaistus. Huttunen ym. (2021) arvioivat ehdottomien vankeusrangaistusten vaikuttavuutta instrumenttimuuttuja-analyysin avulla. Instrumenttina käytettiin tuomarien välistä vaihtelua määrättyjen rangaistusten ankaruudessa (*judge stringency*). Muihin käräjäoikeudessa määrättyihin rangaistuksiin verrattuna ehdottomat vankeustuomiot vähensivät rangaistuksen jälkeisiä uusia rikostuomioita erityisesti vakavia rikoksia tehneiden keskuudessa.

Ehdollinen vankeusrangaistus. Ehdollisten vankeusrangaistusten vaikuttavuutta arvioitiin samassa tutkimuksessa kuin ehdottomia vankeusrangaistuksia, ja myös menetelmä oli sama (Huttunen ym. 2021). Ehdollisilla vankeusrangaistuksilla ei havaittu yhtä selkeää vaikutusta uusintarikollisuuteen kuin ehdottomilla vankeusrangaistuksilla, mutta ensikertalaisten ja lieviä rikoksia tehneiden kohdalla ehdolliset vähensivät uusintarikollisuutta.

Päiväsakko. Kaila (2024) arvioi tutkimuksessaan päiväsakkojen suuruuden vaikutusta uusintarikollisuuteen. Tutkimuksessa käytettiin hyväksi sakkojärjestelmän rakennetta, jossa yli 20 km/h ylinopeudesta määrätään päiväsakkoja. Alle 20 km/h ylinopeudesta määrätään 140–200 euron liikennevirhemaksu, kun taas päiväsakkojen suuruus riippuu nopeusrajoitusta rikkoneen henkilön tuloista. Liikennevirhemaksun ja päiväsakkojen raja mahdollisti kvasikokeellisen regressioepäjätkuvuus-asetelman käytön. Tutkimuksen mukaan korkeampi sakko (päiväsakko) vähentää uusintarikokseen syylistymistä lyhyellä aikavälillä, mutta vuosi sakon määräämisen jälkeen vaikutusta ei enää havaittu.

Opioidikorvaushoito. Opioidikorvaushoidon vaikutusta rikollisuuteen tutkittiin yksilönsisäisellä fixed-effects-mallilla, jossa verrattiin hoitoon osallistuneiden rikostuomioita ennen korvaushoitoa ja sen jälkeen (Vorma ym. 2013). Korvaushoitoon osallistuneet saivat vähemmän tuomioita hoidon aikana, ja kolme vuotta hoidon päättymisen jälkeen. Sukupuolella, iällä, muilla riippuvuuksilla tai psykiatrisilla diagnooseilla ei ollut vaikutusta tulokseen. Tämä viittaa siihen, että korvaushoidolla on muiden potentiaalisten hyötyjen lisäksi rikollisuutta vähentävä vaikutus.

Tutkijoiden lupaaviksi arvioimat toimet

Rikesakko. Rikesakkojen suuruuden vaikutusten arvioinnissa hyödynnettiin vuoden 2015 lakimuutosta, jonka seurauksena ylinopeudesta tuomittavan rikesakon euromäärä lähes kaksinkertaistui. Kaksiosaisen selvityksen ensimmäisessä osassa tarkasteltiin kuvailevalla tasolla yli- ja keskinopeuksien kehitystä rikesakkojen korotuksen jälkeen (Aaltonen ja Virtanen 2017a). Kuvailevien tietojen perusteella ylinopeudet vähenivät

jonkin verran rikesakon korotuksen seurauksena, mutta autoilijoiden keskinopeuksissa ei havaittu juurikaan muutosta. Selvityksen toisessa osassa rikesakon korotuksen vaikutusta tarkasteltiin vertailemalla ennen korotusta ja korotuksen jälkeen ylinopeussakon saaneiden uusintarikollisuutta (Aaltonen ja Virtanen 2017b). Selvitysten tulokset viittaavat siihen, että rikesakkojen euomääräisellä korotuksella oli ylinopeuksia vähentävä

Vankilakoulutus. Vangeille suunnatun koulutuksen vaikuttavuutta arvioineen tutkimuksen mukaan tutkinnon suorittaminen vankeuden aikana ei vaikuta uusintarikollisuuteen. Yleisesti ottaen vankeusaikana tutkintoja suorittaneet vangit syyllistyivät uusintarikoksiin muita harvemmin, mutta suhteessa kaltaistettuun verrokkiryhmään eroja uusintarikollisuudessa ei havaita. (Virtanen ym. 2020.) Tutkijat ovat kuitenkin arvioineet toimintamuodon lupaavaksi.

STOP-ohjelma. Kognitiivis-behavioraalinen STOP-ohjelma on seksuaalirikoksista tuomituille vangeille suunnattu kuntoutusohjelma, jossa pyritään lisäämään rikosentekijöiden motivaatiota uusintarikollisuuden välttämiseen. Kuntoutuksen tavoitteena on muuttaa vankien ajattelutapoja rikoksiin liittyen ja lisätä edellytyksiä kontrolloida omaa käyttäytymistä. (Laaksonen ja Tyni 2015.) STOP-ohjelman suorittaneet vangit syyllistyivät uusintarikoksiin kaltaistettua verrokkiryhmää harvemmin, mutta ero ei ollut tilastollisesti merkittävä. Näin ollen ohjelman vaikuttavuudesta ei ole selvää näyttöä, mutta tutkijat katsovat tuloksen lupaavaksi.

Automaattinen liikenteenvalvonta. Automaattista liikennevalvontaa arvioineessa tutkimuksissa tarkasteltiin automaattisen liikennevalvonnan vaikutuksia ylinopeuksiin Kehä I:llä. Kehä I:n automaattisen liikenteenvalvonnan käyttöönoton myötä ajoneuvojen keskinopeudet alenivat, suurta ylinopeutta ajaneiden osuus pieneni ja liikenneonnettomuuksien määrä väheni. Tutkimuksessa tarkasteltiin nopeuksia ja onnettomuuksia Kehä I:n teiden ja neljän vertailutien välillä, eikä jälkimmäisissä havaittu vastaavaa laskua keski- ja ylinopeuksissa. Rikoslakiin perustuvat liikennetikokset, kuten rattijuopumukset, eivät kuitenkaan vähentyneet automaattisen liikenteenvalvonnan seurauksena.

OMA-ohjelma. Vangeille suunnattua Omaehtoisen muutoksen (OMA) ohjelmaa on käsitelty kahdessa arviointitutkimuksessa (Konttila, Aaltonen, ja Tyni 2018; Konttila ja Tyni 2011). Toisessa näistä tutkijat katsovat, että ohjelmalla ei ollut vaikutusta rikollisuuteen (Konttila, Aaltonen, ja Tyni 2018). Toisessa taas tutkijat arvioivat toiminnan lupaavaksi (Konttila ja Tyni 2011). Koska tutkijoiden mukaan vahvempaa asetelmaa noudattanut tutkimus viittasi vaikuttavuuden puutteeseen, käsittelemme ohjelmaa jäljempänä kohdassa 3.3.

3.3 Toimenpiteet, joilla on negatiivinen vaikutus tai ei havaittua vaikutusta

Vaikuttavien toimenpiteiden lisäksi on yhtä tärkeää pystyä tunnistamaan sellaiset toimenpiteet, joilla ei ole vaikutusta rikollisuuteen. Tämä on edellytys ennaltaehkäisevien toimenpiteiden kehittämiseksi ja resurssien kohdentamiselle sellaisiin toimiin, joilla vaikutus on todennettu. Tässä yhteydessä on hyvä huomioida, että ”ei-vaikuttaviksi” arvioituja toimenpiteitä koskee samat tutkimukselliset kausaalipäätelyyn liittyvät kriteerit kuin vaikuttaviksi todetuissa toiminna. Jos arviointitutkimuksella ei ole kausaalipäätelyn mahdollistavaa tutkimusasetelmaa, toimenpiteen vaikuttavuutta ei voida arvioida riittävällä tasolla vaikuttavaksi tai ei-vaikuttavaksi.

Taulukko 4. Toimenpiteet, joilla on negatiivinen tai ei havaittua vaikutusta.

Tutkimus	Arviointitaho	Toimi	Tavoite	Asetelma	Tulos
Huttunen ym. 2023	Helsingin yliopisto	Sakkorangaistus	Uusintarikollisuuden vähentäminen	4	Negatiivinen vaikutus
Konttila ym. 2018	Krimo	OMA-ohjelma	Väkivaltarikollisuuden uusintarikollisuuden vähentäminen	4	Ei havaittu vaikutusta
Tyni ym. 2014	RISE	Vangeille suunnattu Cognitive Skills® -yleisohjelma	Muun väkivallan vähentäminen	4	Ei havaittu vaikutusta
Tyni ja Blomster 2012	RISE	Vankitoiminnot	Muun väkivallan vähentäminen	4	Ei havaittu vaikutusta
Taponen ja Aaltonen 2023	Helsingin yliopisto	Poliisin järjestyksenvalvonnan yhteys alueellisesti rajattuihin väkivaltarikoksiin ja häiriökäyttämiseen	Rikollisuuden vähentäminen	3	Ei havaittu vaikutusta

Sakkorangaistus. Instrumenttimuuttuja-analyysin perusteella sakkorangaistus lisää tulevia rikostuomioita muihin käräjäoikeudessa määrättyihin rangaistuksiin verrattuna (Huttunen ym. 2023). Sakkotuomion seurauksena tulevat rikokset ovat myös vakavampia. Tämä negatiivinen vaikutus uusintarikollisuuteen näkyy erityisesti lievistä rikoksista sakkotuomion saaneiden keskuudessa. Tutkimuksen mukaan ehdollinen vankeustuomio on sakkorangaistusta tehokkaampi keino ennaltaehkäistä uusintarikollisuutta ensikertalaisten ja lieviä rikoksia tehneiden keskuudessa.

OMA-ohjelman tavoitteena on vähentää väkivaltarikoksista tuomitujen aikuisten taipumusta väkivaltaiseen käytökseen. Kohderyhmä on 25–50-vuotiaat vähintään keskikorkean uusimisriskin väkivaltarikolliset, joilla ilmenee toistuvaa väkivaltakäyttäytymistä. Ohjelma pyrkii muuttamaan vankien rikosmyönteisiä ajattelutapoja esimerkiksi kognitiivis-behavioraaliseen teoriaan perustuvien menetelmien avulla, ja siten tukemaan motivaatiota pidättäytyä väkivallan tekemisestä. Kuten edellä todettiin, tästä ohjelmasta on kaksi arviointia. Molemmissa tutkimuksissa OMA-ohjelmaan osallistuneille etsittiin kaltaistamalla verrokkiryhmä, johon uusintarikollisuuden riskiä verrattiin. Kummankaan arviointitutkimuksen perusteella OMA-ohjelmalla ei ole vaikutusta väkivaltarikoksen uusimiseen tai uusintarikollisuuteen yleensä.

Muut vangeille suunnatut ohjelmat. Kognitiivis-behavioraalisiin ohjelmiin perustuva *cognitive skills* -ohjelma pyrkii OMA-ohjelman tavoin vaikuttamaan vankien uusintarikollisuuden riskiin muuttamaan vankien ajattelutapoja rikollisuuteen liittyen. Cognitive skills -ohjelmaan voi kuitenkin osallistua muutkin kuin väkivaltarikoksiin syyllistyneet vangit (vrt. OMA-ohjelma). Ohjelma toteutetaan 6–10 osallistujan suljettuina ryhminä, joihin valitaan osallistujat muun muassa motivaation perusteella. Arviointitutkimuksen mukaan ohjelma muuttaa vankien ajattelua positiiviseen suuntaan, mutta vaikutusta uusintarikollisuuteen ei havaittu (Tyni, Keinänen, ja Kipinoinen 2014).

Yleisemmin vankitoimintoihin osallistumista ja uusintarikollisuuteen syyllistymistä arvioineessa tutkimuksessa vankitoimintoihin osallistumisen määrällä ei havaittu tilastollista yhteyttä uusimisriskiin (Tyni ja Blomster 2012). Tutkimuksessa vankitoimintoihin sisällytettiin vankityö, koulutus sekä päihde- ja toimintaohjelmiin osallistuminen. Tutkimuksessa todetaan, että vankitoiminnoilla voi olla uusintarikollisuusriskin pienentämisen lisäksi muitakin tavoitteita, jotka edistävät vankeusajan jälkeistä kiinnittymistä yhteiskuntaan. Jatkotutkimustarpeissa mainitaan, että tulevaisuudessa tulisi selvittää yksittäisten aktiivitoimintojen vaikuttavuutta kokonaistarkastelun sijaan

Poliisin järjestyksenvalvonta. Taponen ja Aaltonen (2023) tutkivat poliisin järjestyksenvalvonnan yhteyttä rikoksiin ja häiriöihin ajallisesta ja alueellisesta näkökulmasta. Poliisin yleisvalvonta kohdistuu paikoille, joissa rikosten esiintyvyys on korkealla, mutta valvontaa harjoitetaan pääasiassa sellaisina ajankohtina, jolloin rikoksia ei juurikaan tapahdu. Tutkimuksen tulosten perusteella poliisin yleisvalvonta näyttää tehottomalta rikosten ennaltaehkäisyn kannalta, ja tätä havaintoa tukee myös aiheesta toteutettu systemaattinen katsaus (Taponen 2022). Tutkimustulosten perusteella kohdennettu valvonta vaikuttaa yleisvalvontaa tehokkaammalta tavalta puuttua rikollisuuteen (Taponen 2022; Taponen ja Aaltonen 2023; Taponen ja Aaltonen 2022; Taponen ja Danielsson 2022). Mahdollisista kohdennettuihin valvontoihin liittyvistä kokeiluista suositellaan laatimaan vaikuttavuusarviointeja, jotta tuloksellisuutta pystytään arvioimaan objektiivisesti.

4. Prosessiarvioinnit

Rikollisuuden arviointitutkimusten tietokanta sisältää myös prosessiarviointeja, jotka kuvaavat rikollisuutta vähentämään pyrkivien toimenpiteiden käytäntöjä ja etenemistä. Näissä tutkimuksissa ei analysoida vaikuttavuutta, vaan ne keskittyvät kuvailemaan toimenpiteiden luonnetta työntekijöiden, toimenpiteen kohteiden tai tilastojen valossa. On todennäköistä, että tietokannasta puuttuu olennainen määrä prosessiarviointeja, eli se ei ole niiden osalta yhtä kattava kuin vaikuttavuustutkimusten osalta.

Taulukko 5. Prosessiarvioinnit

Tutkimus	Arviointitaho	Toimi	Tavoite
Halén ym. 2024	Krimo (HY)	Nuorisorangaistus ja valvonnalla tehostettu ehdollinen vankeusrangaistus	Uusintarikollisuuden vähentäminen
Fagerlund 2016	Polamk	Virallisen syytteen laajentaminen parisuhdeväkivallan kontrollissa	Parisuhde- ja perheväkivallan vähentäminen
Leander ja Eskelinen 2014	Tampereen yliopisto (Pori)	Lasta lyömätön Satakunta (verkostoyhteistyö & portaali)	Parisuhde- ja perheväkivallan vähentäminen
Keisala 2006	Krimo (HY)	Espoon Lyömätön linja -palvelu. Väkivaltaisille miehille suunnattu yksilö- ja ryhmäterapia	Parisuhde- ja perheväkivallan vähentäminen

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa toteutettiin prosessiarviointi nuorisorangaistuksesta ja valvonnalla tehostetusta ehdollisesta vankeusrangaistuksesta (Halén ym. 2024). Arvioinnissa tarkasteltiin muun muassa seuraamuslajien eroja, ehdollisen vankeusrangaistuksen ja nuorisorangaistuksen välistä rangaistuslajivalintaa sekä rikosprosessin etenemistä nuorten näkökulmasta. Asiantuntijahaastatteluiden perusteella kokemukset nuorisorangaistuksesta ovat olleet positiivisia, mutta sen rangaistuslajin käyttömäärät ovat pysyneet vähäisinä. Tutkimuksen johtopäätöksissä ehdotetaan nuorisorangaistukseen liittyvän lainsäädännön selkiyttämistä ja kehittämistä.

Fagerlund (2016) tutki poliisin puuttumista lähisuhdeväkivaltaan perheväkivaltatehtävillä. Prosessiarvioinnissa tarkasteltiin poliisin toimintaa lähisuhdeväkivaltatilanteissa niistä tehtyjen rikosilmoitusten ja asiaa hoitaneille poliiseille lähetettyjen kyselyiden perusteella. Arvioinnin mukaan

poliisi jätti toisinaan rikosilmoituksen tekemättä lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä kotihälytyksissä, koska he katsoivat, että kyseessä on asianomistajarikos, tai väkivaltatilanteissa ei ilmennyt näyttöä rikoksesta. Prosessiarviointi on toteutettu sen jälkeen, kun lievä pahoinpitely tuli yleisen syytteen alaiseksi vuonna 2011, joten arvioinnissa ehdotettiin esimerkiksi lisäkoulutusta lievään pahoinpitelyyn liittyvästä lainsäädännöstä.

Leanderin ja Eskelisen (2014) tutkimuksessa arvioitiin Lasta lyömätön satakunta -hanketta, jonka tavoitteena oli ehkäistä lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa. Hankkeella pyrittiin parantamaan ammattilaisten välistä yhteistyötä ja lisäämään tietoisuutta asianmukaisista toimintatavoista lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyen. Toimintatapoja kehitettiin yhteistyöverkostomallilla, joka tarkoittaa moniammatillista työryhmätoimintaa. Hankkeen katsottiin onnistuneen käytäntöjen rakentamisen ja tietoisuuden lisäämisen suhteen, ja sitä jatkettiin myös varsinaisen hankeajan jälkeen.

Keisala (2006) arvioi parisuhdeväkivaltaa tehneille suunnatun Lyömätön linja -ohjelman toimintaa osana Espoon yhteistyöverkosta. Ohjelman tarkoituksena on käsitellä tekijän vastuuta teoistaan ja pyrkiä tukemaan mahdollisuuksia väkivallattomaan elämään. Prosessiarvioinnissa tarkasteltiin laajemmin Espoon moniammatillista yhteistyöverkosta, jossa yhtenä tarkoituksena oli ohjata parisuhdeväkivallan tekijöitä väkivallan katkaisuohjelmiin sellaisissa tapauksissa, joissa väkivalta tuli poliisin tietoon. Prosessiarvioinnissa kuitenkin katsottiin, että yhteistyö poliisin kanssa ei onnistunut halutulla tavalla, ja myös ohjelmaan hakeutumisessa oli puutteita. Lyömättömän linjan toimintaan osallistuneet kuitenkin kokivat sen hyödylliseksi ja olivat kiitollisia saadusta tuesta.

5. Rajoitukset

Tietokannan vahvuutena on tiivis tutkimustilan summaaminen yhteismittaisella tavalla, jossa tutkija joutuu myös pohtimaan, mikä on asetelman näyttötaso ja päätulos. Tavoitteena on nimenomaan ollut tuottaa vertailukelpoista koostetietoa rikosentorjunnasta kriminaalipolitiikan ja rikosentorjunnan suunnitteluun ja rikosoikeudellisen lainsäädännön valmisteluun.

Tietokannan eräisiin piirteisiin liittyy kuitenkin rajoituksia, jota käyttäjien on syytä huomioida. Ensinnäkin tiedot ovat tutkijoiden itse ilmoittamia, eli kyseessä ei ole yhden tutkijan tai ryhmän tekemä systemaattinen katsaus. Tietokannan kattavuus ei siten ole varmaa; jos joku tutkija tai tutkimusryhmä ei ole halunnut tallentaa tutkimustaan tietokantaan, tulos jää ulkopuolelle. Siten esimerkiksi julkaisuvinouma (*publication bias*) voi vaikuttaa kannan koostumukseen, jos jokin tutkijaryhmä on jättänyt ei-merkittävän tuloksen julkaisematta. Tietokanta onkin tarkoitettu informaation välittämiseen vakiomuotoisessa formaatissa, eikä se korvaa systemaattisia katsauksia.

Myös sisällytettyjen tietojen osalta tietoihin liittyy subjektiivisuutta. Esimerkiksi ”lupaava” -arvion merkitys mitä ilmeisimmin vaihtelee eri tutkimuksissa. Eri tutkijat ovat siis käyttäneet luokkaa eri tavoin. Voidaan arvioida, että jotkut tutkijat ovat kohteliaasti kuvanneet tointa lupaavaksi, jolloin kyse on ikään kuin hyvälle tavoitteelle annetusta kiitoksesta. Vastaa- vasti toiset tutkijat ovat olleet selvästi tiukempia: tilastollisesti lähes vaikuttava tai ohjelman läpäisseyssä ryhmässä³ rikollisuutta vähentänyt hanke on voitu arvioida ”vain” lupaavaksi, mikä teknisesti pitääkin paikkansa. Tämä kuitenkin tarkoittaa, että ”lupaavat” ohjelmat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Tämän raportin tuloksena tietokantaan onkin liitetty tarkentava kysymys, mitä tutkija tai tutkimusryhmä tarkoittaa lupaavalla.

Vaikuttaviksi arvioimisen kriteerinä on yhdenmukaisuuden vuoksi otettu tilastollinen merkitsevyys. Tältä osin kriteeri on siis objektiivinen ja eksakti. Tämän vuoksi olemme jäsentelyssä eritelleet vaikuttavat ja lupaavat ohjelmat toisistaan. Tilastollista merkitsevyyttä ei silti voi mekaanisesti samastaa yhteiskunnalliseen merkittävyyteen. Pieni otoskoko voi jättää olennaisen tuloksen ei-merkittäväksi. Toisaalta suuressa otoksessa havaittu tilastollisesti merkitsevä vaikutus ei välttämättä ole yhteiskunnallisesti merkittävä tai kustannustehokas. Tulevaisuudessa kotimaisissakin vaikuttavuustutkimuksissa olisi pyrittävä täsmentämään ns. efektikokoa merkitsevyyden rinnalla.

---

3 Yleensä ohjelmien vaikuttavuutta arvioidaan ns. intention to treat -ryhmässä, johon lasketaan myös ohjelman keskeyttäneet.

Lisäksi on huomioitava, että satunnaistetuilla ja kvasikokeellisilla tutkimusasetelmilla toteutettuja rikosentorjunnan arviointitutkimuksia on toteutettu Suomessa toistaiseksi vähän, joskin niiden tulokset ovat melko samansuuntaisia kuin vastaavissa pohjoismaisissa tutkimuksissa. Rikollisuuden ennaltaehkäisyyn tähtäävien ohjelmien toimintasuunnitelmien tulisi sisältää edellytys arviointitutkimusten toteuttamisesta, jolloin arviointitutkimuksen valmistelu olisi mahdollista käynnistää aikaisessa vaiheessa. Näin olisi mahdollista taata parhaat mahdolliset lähtökohdat toiminnan arvioimiselle.

Arviointitutkimusten tietokannan listasta pitkälti puuttuvat makrotason sosiaalipoliittisten toimien arvioinnit. Tämä voi heijastaa sitä, että niiden vaikuttavuutta on haastavaa arvioida mm. verrokkiryhmien puuttumisen takia. Toisaalta hiljattain on julkaistu pohjoismaisen sosiaalipoliitiikan rikollisuusvaikutusten systemaattinen katsaus (Suonpää ym. 2023). Se tullaan liittämään erilliseen raporttiin, joka käsittelee systemaattisia katsauksia. Toinen rikollisuuden vaikuttamisen tapa, josta ei kannassa ole erillistutkimuksia, on yhdyskuntaseuraamukset ja erityisesti sähköinen valvonta; pohjoismainen tutkimus viittaa varsin vahvasti sen vaikuttavuuteen etenkin vankeuteen verrattuna (Alm 2024). Sähköistä valvontaa koskeva systemaattinen katsaus tullaan liittämään systemaattisia katsauksia kuvaavaan raporttiin. Kolmas keskeinen rikosentorjunnan tyyppi, joka pitkälti puuttuu kannasta, on tilannetorjunta. Tätä voidaan pitää yllättävänä, koska tilannetorjunnalla on ollut varsin vahva painoarvo Rikosentorjuntaneuvoston työssä jo 1980-luvulta alkaen.

Prosessiarvioiden tekijät ovat löytäneet tietokannan harvemmin kuin vaikuttavuusarviointien tekijä. Tähän ollaan myös hakemassa korjausta muokkaamalla tallennuslomaketta prosessiarvioinnin kannalta mielenkiintoisemmaksi.

Yhtenä rajoitteena tutkimuskentän sovellettavuuteen on, että arvioihin pääsääntöisesti ei ole liittynyt kustannusvaikutuksen laskennallista arviota. Kuudessa vaikuttavuusarvioinnissa kustannuksia käsiteltiin pohdiskelevalla tasolla, ja numeerinen arvio esitettiin ainoastaan yhdessä (Korander 2014). Vaikuttavuusarviointien tuloksia voisi tulevaisuudessa suhteuttaa arvioitavien toimenpiteiden taloudellisiin kustannuksiin, jolloin resurssien kohdistaminen vaikuttaviin toimenpiteisiin saisi vahvempaa tukea. Toisaalta osalla preventioista on rikollisuuden ennaltaehkäisyn kannalta muitakin funktioita. Esimerkiksi toisen asteen koulutuksen kaltaisen primariprevention taloudellisten hyötyjen laskeminen ei rikoskäyttäytymisen näkökulmasta ole tarpeen, koska sen ensisijaiset tavoitteet ovat muuhun kuin rikollisuuteen liittyviä ja mahdolliset vaikutukset rikollisuuteen siten sivutuote.

6. Yhteenvetoa

Tässä jaksossa kertaamme ensin sitä, minkä toimenpiteiden vaikuttavuudelle on saatu kotimaista tutkimusnäyttöä. Tutkimuksissa on voitu paikallistaa toimenpiteitä, joilla on todennäköisesti suotuisia vaikutuksia rikosten vähentämiseen. Tämän jälkeen esitämme muutamia yleisiä huomioita rikoksantorjunnan ohjelmatoiminnan ja sen tutkimuksen kehittämisestä.

Vaikuttavat toimet

Nuorisoriikollisuuden osalta esiin nousevat Ankkuritoiminta, Kiva Koulu-hanke kiusaamisen torjumiseksi, poliisin kohdennettu tehovalvonta nuorten vapaa-ajan vieton riskikeskittymissä, sekä toisen asteen koulutukseen osallistuminen. Näissä toimenpiteissä vaikuttavuuden mekanismi saattaa liittyä sosiaalisen kontrollin tehostamiseen ja kohdentamiseen (ks. jäljempänä). Toisen asteen koulutukseen osallistumisen rikollisuutta vähentävä vaikutus voi merkitä sitä, että vuonna 2021 voimaan tullut oppivelvollisuuden laajentaminen 18-vuotiaisiin oli ainakin poikien rikollisuutta vähentävä, joskin tätä uudistuksen arviointia ei ole tietokannassa.

Muita rikoksantorjunnan vaikuttavia keinoja ovat ehdoton ja ehdollinen vankeusrangaistus (Huttunen ym. 2021). Ehdottoman vankeuden osalta tulos on linjassa tuoreiden Norjassa ja Ruotsissa tehtyjen kvasikokeellisten tutkimusten kanssa ja osin poikkeava yhden ruotsalaistutkimuksen kanssa, jossa vankeudella ei havaittu rikollisuutta vähentävää tai lisäävää vaikutusta (Bhuller ym. 2020; Hjalmarsson ja Lindquist 2022; Al Weswasi ym. 2023). Tulos ei kumoa pohjoismaisissa tutkimuksista havaittua sähköisen valvonnan vaikuttavuutta verrattuna vankeuteen, eikä tutkimuksissa havaittua vankeuden kielteistä päävaikutusta nuorimpiin rikoksenteijöihin (Alm 2024). On mahdollista, että erityisestävä vaikutus liittyy kuntoutukseen siinä aikuisten osaryhmässä, joka ei sovellu yhdyskuntaseuraamuksiin (Alm 2024, 51).

Liikennerikollisuudessa korkeampi sakkotuomio (päiväsakko verrattuna rikesakkoon) vähensi uusintarikollisuutta (Kaila 2024). Huomattakoon, että virallisia rangaistuksia koskevat tutkimukset kohdistuvat pääosin niiden erityisestävään vaikutukseen (siihen, miten sanktio vaikuttaa henkilön myöhempään toimintaan) ja/tai inkapasitaatioon (siihen, miten sanktio vähentää rikollisuutta rangaistuksen aikana). Sanktioiden *yleisestävästä* vaikutuksesta on vähän empiiristä arviointitietoa, osin vaikean tutkittavuuden takia. Rangaistusten vaikutuksista tarvitaan jatkossa lisää tutkimusta kausaalipäätelyn mahdollistavilla asetelmilla.

Huomioita rikksentorjunnan toimista ja arvioinnista

Vaikuttavuutta koskevien tulosten ohella voidaan tehdä eräitä yleisiä huomioita itse toiminnoista, joita on arvioitu. Eräs keskeinen huomio koskee niin sanotun ohjelmateorian roolia toiminnassa. *Ohjelmateorialla* tarkoitetaan perusteita ja mekanismeja, joiden vuoksi intervention ajatellaan toimivan (Rostami ym. 2023, 55). On verraten tyypillistä, että vaikuttaviksikin todetuista ohjelmista niin sanottu ohjelmateoria on epäselvä. Ilmiö ei ole vain suomalainen; myös Ruotsissa on tehty sama huomio (Rostami ym. 2023, 55–57).

Tässä katsauksessa vaikuttavat suomalaiset interventiot asettuvat jatkumolle sen mukaan, missä määrin ohjelmateoria on eksplikoitu. Hyvä esimerkki eksplikoidusta ohjelmateoriasta on KiVa Koulu -hanke, jonka kehittäminen nojasi alusta alkaen koulukiusaamista koskevaan perustutkimukseen; kun kiusaamisen sosiaaliset syyt paikannettiin, pystyttiin suunnittelemaan ilmiötä torjuva interventio (Salmivalli, Kärnä, ja Poskiparta 2009). Toinen hyvä esimerkki on lupaavaksi arvioitu Aggredi-katuväkivalta-työ, joka nojaa desistanssiteoreettiseen perspektiiviin (Carling ja Jauhiainen 2021). Vastaavasti problemaattinen esimerkki on Ankkuritoiminta, jolla ei näytä olevan selkeästi eksplikoitua ohjelmateoriaa.

Hyvin karkea mutta hyödyllinen tapa hahmottaa vaikuttavuuden mekanismeja on pohtia *universaalien* (kaikille suunnattujen) ja *kohdennettujen* toimien eroa. Vaikuttava KiVaKoulu -hanke yhdistää koulun kaikille oppilaille suunnatun koulutuksen ja ”indikoidun” torjunnan, joka kohdistuu kiusaajaan kontekstissaan. Vaikka toisen asteen koulutus (Huttunen ym. 2023) on universaali, nykyisin kaikkiin alle 18-vuotiaisiin nuoriin kohdistuva toimi, sen todennäköinen vaikuttavuus nimenomaan rikollisuuteen liittyyneen paljon pienemmän riskiryhmän sitomiseen laillisiin instituutioihin. Ankkuritoiminnassa ”osallisuuden tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen” tarkoittaa sosiaalisen kontrollin kohdistamista rikoksesta epäiltyyn nuoreen. Nuorten vapaa-ajan riskikohteisiin suunnattu poliisin tehovalvonta muistuttaa kohdennetun pelotteen (*focused deterrence*) mukaisia menettelytapoja. Virallisten rangaistusten käytössä vaikutusmekanismit ovat yleisestäävyys, erityisestäävyys ja inkapasitaatio. Erityisestäävyys ja inkapasitaatio ovat hyvin kohdennettuja toimia, sillä ne kohdistuvat vakavia rikoksia tehneisiin. Näin siis kohdentamisen merkitys nousee esiin vaikuttavissa toiminnoissa. Hiljattain tehdyssä, edellä mainitussa systemaattisessa katsauksessa todettiin, että myös sosiaalipoliittisten toimien rikollisuusvaikuttavuudessa olennaista on tuen kohdentaminen ja liittäminen kontrolliin ja velvoitteisiin (Suonpää ym. 2023).

Positiivisena havaintona voidaan todeta, että kotimaisessa ja pohjoismaisessa arviointitutkimuksessa on alettu toteuttaa kausaalisuhteiden

toteamiseen tarvittavia tutkimusasetelmia. Tämä näkyy myös tuoreissa tutkimusta koostavissa katsauksissa, joissa on alettu huomioida tutkimusasetelman näyttötaso (ks. esim. Suonpää ym. 2023; Alm 2024), kuten myös Rikksentorjunnan arviointitutkimuksen tietokannassa. Tällainen vahva tutkimus voi muuttaa kuvaa siitä, mihin aiemmin on totuttu. Kyse on silloin korrelaatioihin perustuvan analyysin vähittäisestä korvaamisesta syysuh-teiden analyysillä.

Lähteet

Huom. tietokantaan kirjatut arviointitutkimukset on lueteltu Liitteessä 2.

Al Weswasi, Enes, Fredrik Sivertsson, Olof Bäckman, ja Anders Nilsson. 2023. "Does Sentence Length Affect the Risk for Criminal Recidivism? A Quasi-Experimental Study of Three Policy Reforms in Sweden". *Journal of Experimental Criminology* 19 (4): 971–99. <https://doi.org/10.1007/s11292-022-09513-1>.

Alm, Susanne. 2024. "Konsekvenser av fängelsestraff i Norden. En forskningsöversikt". Rapport 1/2024. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms Universitet.

Angrist, Joshua D., ja Jörn-Steffen Pischke. 2009. *Mostly harmless econometrics: An empiricist's companion*. Princeton university press.

Bhuller, Manudeep, Gordon B. Dahl, Katrine V. Løken, ja Magne Mogstad. 2020. "Incarceration, Recidivism, and Employment". *Journal of Political Economy* 128 (4): 1269–1324. <https://doi.org/10.1086/705330>.

Blomberg, Thomas G., Julie Mestre, ja Karen Mann. 2013. "Seeking causality in a world of contingency: Criminology, research, and public policy". *Criminology & Pub. Pol'y*. HeinOnline. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/crpp12&section=61.

Carling, Chris, ja Aino Jauhiainen. 2024. "Aggredi-menetelmä". *Kerava: Helsinki Missio*. https://aggredi.fi/wp-content/uploads/sites/4/2024/01/Aggredi_FI_digi_2024.pdf.

Cuijpers, Pim, Clara Miguel, Mathias Harrer, Constantin Yves Plessen, Marketa Ciharova, David Ebert, ja Eirini Karyotaki. 2023. "Cognitive Behavior Therapy vs. Control Conditions, Other Psychotherapies, Pharmacotherapies and Combined Treatment for Depression: A Comprehensive Meta-analysis Including 409 Trials with 52,702 Patients". *World Psychiatry* 22 (1): 105–15. <https://doi.org/10.1002/wps.21069>.

Elliott, Delbert S, Pamela R Buckley, Denise C Gottfredson, J. David Hawkins, and Patrick H Tolan. 2020. "Evidence-based Juvenile Justice Programs and Practices: A Critical Review." *Criminology & Public Policy* 19, no. 4 (2020): 1305–28. doi:10.1111/1745-9133.12520.

Ellonen, Noora, Janne Kivivuori, Satu Rantaeskola, Mikko Aaltonen, Antti Latvala, ja Sasu Tyni. 2024. *Kriminaalipolitiikka. Tavoitteet, keinot ja vaikutukset*. Helsinki: Gaudeamus.

Fagan, Abigail A., ja Molly Buchanan. 2016. "What Works in Crime Prevention?: Comparison and Critical Review of Three Crime Prevention Registries". *Criminology & Public Policy* 15 (3): 617–49. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12228>.

Farrington, David P., Denise C. Gottfredson, Lawrence W. Sherman, ja Brandon C. Welsh. 2003. "The Maryland scientific methods scale". Teoksessa *Evidence-based crime prevention*, 13–21. Routledge.

- Hjalmarsson, Randi, ja Matthew J. Lindquist. 2022. "The health effects of prison". *American Economic Journal: Applied Economics* 14 (4): 234–70.
- Kinnunen, Aarne. 2021. "Nuorten kokonaisrikollisuuden seuranta ja rikosten ehkäisy oikeusministeriössä". *Kriminologia* 1 (1): 91–99.
- Kivivuori, Janne. 2017. "Rikoksentorjunnan arviointitutkimuksen tietokanta". *Haaste* 17 (2): 34–36.
- Kivivuori, Janne. 2021. "Objektiivisuus empiirisen tutkimuksen tavoitteena: esimerkkinä kriminologia". Teoksessa K. Nieminen & N. Lähteenmäki (toim.), *Empiirinen oikeustutkimus*, 52–69.
- Kivivuori, Janne, ja Mikko Aaltonen. 2009. "Vaikuttavuustutkimus". Teoksessa Kivivuori, Janne (toim.) *Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta*. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 94:49–60.
- Kivivuori, Janne, Mikko Aaltonen, Matti Näsi, Karoliina Suonpää, ja Petri Danielsson. 2018. *Kriminologia: Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kivivuori, Janne, Maiju Tanskanen, Karoliina Suonpää, ja Anna Raeste. 2024. "Comparing youth and adult homicide victimization in Finland 2002–2018: A latent class approach". *Nordic Journal of Criminology* 25 (1): 1–17. <https://doi.org/10.18261/njc.25.1.7>.
- Mohr, David C., Bonnie Spring, Kenneth E. Freedland, Victoria Beckner, Patricia Arean, Steven D. Hollon, Judith Ockene, ja Robert Kaplan. 2009. "The selection and design of control conditions for randomized controlled trials of psychological interventions". *Psychotherapy and psychosomatics* 78 (5): 275–84.
- Nagin, Daniel S., ja David Weisburd. 2013. "Evidence and Public Policy: The Example of Evaluation Research in Policing". *Criminology & Public Policy* 12 (4): 651–79. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12030>.
- Rostami, Amir, Manne Gerell, Joakim Sturup, ja Caroline Mellgren. 2023. "Psykosociaal insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna". SBUStockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. SBU Utvärderar 369. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hig:diva-43468>.
- Salmivalli, Christina, Antti Kärnä, ja Elisa Poskiparta. 2009. "From peer putdowns to peer support: A theoretical model and how it translated into a national anti-bullying program". Teoksessa *Handbook of Bullying in Schools*, 441–53. Routledge.
- Sampson, Robert J., Christopher Winship, ja Carly Knight. 2013. "Translating causal claims: Principles and strategies for policy-relevant criminology". *Criminology & Pub. Poly* 12:587.
- Suonpää, Karoliina, Essi Pentikäinen, Minka Ohtonen, Lari Joonas Sebastian Hokkanen, Katri Sarkia, Heikki Hiilamo, Janne Kivivuori, ja Antti Latvala. 2023. "Syrjäytymisen ja huono-osaisuuden yhteys turvallisuuteen: kausaliteetista politiikka-toimiin".

-
- Welsh, Brandon C., ja David P. Farrington. 2012. "Science, politics, and crime prevention: Toward a new crime policy". *Journal of Criminal Justice* 40 (2): 128–33.
- Welsh, Brandon C., David P. Farrington, ja B. Raffan Gower. 2015. "Benefit-Cost Analysis of Crime Prevention Programs". *Crime and Justice* 44 (1): 447–516. <https://doi.org/10.1086/681556>.

Liitteet

Liite 1. Rikollisuuden arviointitutkimuksen tietokannan (FINPREV) keskeiset periaatteet

1. FINPREV nojaa tutkijoiden oma-aloitteiseen osallistumiseen, kyseessä on siis 'joukkoistettu' tutkimustiedon koostamishanke. Kanta täydentyy siis sitä mukaa, kun tutkijat syöttävät tutkimuksistaan tietoja verkkolomakkeen kautta. Lomakkeeseen täytetään tutkimusta koskevat perustiedot, kuten arvioinnin kohteena oleva toimenpide, toimenpiteen kohderyhmä sekä sen tavoite, tutkimuksen tutkimusasetelma, ja vaikuttavuusarvioinnin tulos. Vaikuttavuusarvioinnin tuloksella viitataan tiedot tallentaneen tutkijan kokonaisarvioon toimenpiteestä, ja tutkimusasetelman näyttötasoa kuvataan Marylandin asteikon mukaisesti. Yhdessä nämä tiedot muodostavat kuvan toimenpiteen vaikuttavuudesta ja näytön vahvuudesta.
2. Toiseksi kanta kohdentuu alkuperäistutkimuksiin, joissa on empiirisesti mitattu rikollisuus- tai turvallisuuskokemusvastetta. Rikoskäyttäytymisen riskiin epäsuorasti vaikuttaviin riskitekijöihin, kuten alkoholin käytön vähentämiseen, liittyvät toimenpiteet on siten rajattu tietokannan ulkopuolelle.
3. Kanta ei rajaa tutkimuksia julkaisufoorumin mukaan. Näin ollen se sisältää myös muita julkaisuja kuin vertaisarvioituja artikkeleita.
4. Kannan havaintoyksikkö on toimenpide, ei tutkimus. Jos samassa tutkimuksessa on arvioitu useita eri toimenpiteitä, kustakin toimenpiteestä syötetään oma rivi kantaan.
5. FINPREV kohdistuu ensi sijassa Suomessa tehtyihin toimiin ja niiden arviointiin. Jos suomalainen tutkija olisi arvioinut ulkomailla toteutettua hanketta, tutkimus ei kuuluisi kannan piiriin.
6. Tietokanta kattaa myös Suomessa tehdyt rikoksentorjunnan *systemaattiset katsaukset*. Ne sisältävät myös relevantin ulkomaisen tutkimuskirjallisuuden. Peruste tähän poikkeukseen on, että Suomessa tehdyn systemaattisen katsauksen motivointi liittyy lähes aina kotimaassa ajankohtaiseen ja relevanttiin kriminaalipolitiikan tietotarpeeseen. Tässä katsauksessa emme käsittele systemaattisia katsauksia; niitä koostetaan myöhemmin erillisessä julkaisussa.

7. Tietokanta kattaa kaikki kriminaalipolitiikan keinot (Ellonen ym. 2024; Welsh ja Farrington 2012). Suomessa oli takavuosina tapana rajata esimerkiksi rangaistukset, joskus myös sosiaalipolitiikka, ”rikoksentorjunnan” käsitteen ulkopuolelle. Tästä tutkimuksellisesti hyvin ongelmallisesta rajauksesta on tietokannassa luovuttu. Toimenpiteitä voidaan jaotella primaarisiin, sekundaarisiin ja tertiäärisiin.

Liite 2. Rikoksentorjunnan arviointitutkimuksen tietokantaan kirjatut^a tutkimukset

	Tutkimus ^b	Arviointitaho	Toimi	Tavoite	Tyyppi	Asetelma ^c	Vaikuttavuus	Kustannus-arvio
35	Kaila 2024	Helsingin yliopisto, Valtio-tieteellinen tiedekunta / Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	Päiväsakkojen suuruuden vaikutus uusintarikollisuuteen	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Myönteisesti vaikuttava	Ei
34	Halén ym. 2024	Krimo (HY)	Nuorisorangaistus ja valvonnalla tehostettu ehdollinen vankeusrangaistus	Rikollisuuden vähentäminen	Prosessi-arviointi	-	-	Ei
33	Huttunen ym., 2023	Aalto-yliopisto	Toisen asteen koulutus	Muu kuin rikollisuuteen liittyvä	Vaikuttavuus-arviointi	4	Myönteisesti vaikuttava	Ei
32	Huttunen ym. 2021	Aalto University / University of Helsinki	Vankeusrangaistuksen vaikutus uusintarikollisuuteen	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Myönteisesti vaikuttava	Ei
31	Huttunen ym. 2021	Aalto University / University of Helsinki	Ehdollisen vankeusrangaistuksen vaikutus uusintarikollisuuteen	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Myönteisesti vaikuttava	Ei
30	Huttunen ym. 2021	Aalto University / University of Helsinki	Sakkorangaistuksen vaikutus uusintarikollisuuteen	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Negatiivisesti vaikuttava	Ei
29	Taponen ja Aaltonen 2023	Helsingin yliopisto	Poliisin järjestyksenvalvonnan yhteys alueellisesti rajattuihin väkivaltarikoksiin ja häiriökäyttäytymiseen Helsingissä	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	3	Ei havaittu vaikutusta	Ei
28	Taponen ja Danielsson 2022	Helsingin yliopisto	Poliisin toimenpiteiden kohdealuetta laajemmat siirtymä- ja hyötyvaikutukset.	Rikollisuuden vähentäminen	Systemaattinen katsaus	..	Myönteisesti vaikuttava / hyötyjen leviäminen yleisempää kuin rikollisuuden siirtymä (tilastollisesti merkitsevä)	Ei

	Tutkimus ^b	Arviointitaho	Toimi	Tavoite	Tyyppi	Asetelma ^c	Vaikuttavuus	Kustannus-arvio
27	Kaakinen ym. 2022	Krimo/VN (HY)	Poliisin moniammatillinen ennaltaestävä ankkuritoimintamalli	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Myönteisesti vaikuttava (tilastollisesti merkitsevä)	Ei
26	Taponen 2022	Helsingin yliopisto	Poliisin toimintamallit	Rikollisuuden vähentäminen	Systemaattinen katsaus	..	Myönteisesti vaikuttava (tilastollisesti merkitsevä)	Ei
25	Laine 2021*	Helsingin yliopisto	Rikosseuraamukset	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	3	Myönteisesti vaikuttava (tilastollisesti merkitsevä)	Ei
24	Taponen 2021	Helsingin yliopisto	Poliisin tehostetun alkoholi-valvonnan vaikutukset nuorten alkoholikäyttäytymiseen ja väkivallan yleisyyteen koulujen päätösviikonloppuina Helsingissä	Rikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	3	Myönteisesti vaikuttava (tilastollisesti merkitsevä)	Ei
23	Virtanen ym. 2020	Krimo (HY)	Vankilakoulutus	Uusintarikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Lupaava	Ei
22	Sutela 2019	Helsingin poliisilaitos, Poliisin liikenneturvallisuuskeskus	Poliisin automaattisen liikennevalvonnan yhteys ajonopeuteen eri ajankohtina ja liikenneonnettomuksiin Kehä I:llä	Ylinopeuksien vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	3	Lupaava	Ei
21	Antikainen 2019*	Laurea-ammattikorkeakoulu	OmaPoliisi-toimintamallin kehittämishanke	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	2	Lupaava	Pohdinta
20	Carling 2019*	Helsingin yliopisto	Prosessiarviointi Aggredi-ohjelmasta	Kodin ulkopuolisen väkivallan vähentäminen	Prosessi-arviointi	..	..	Ei
19	Konttila ym. 2018	Krimo	OMA-ohjelma	Väkivaltarikollisuuden uusintarikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Ei havaittu vaikutusta	Pohdinta
18	Aaltonen ja Virtanen 2017b	Krimo/VN (HY)	Rikesakkojen korotuksen vaikutus yli- ja keskinopeuksiin tieliikenteessä, osa 2	Ylinopeuksien vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Lupaava	Ei

	Tutkimus ^b	Arviointitaho	Toimi	Tavoite	Tyyppi	Asetelma ^c	Vaikuttavuus	Kustannus- arvio
17	Aaltonen ja Virtanen 2017a	Krimo/VN (HY)	Rikesakkojen korotuksen vaikutus yli- ja keskinopeuksiin tieliikenteessä, osa 1	Ylinopeuksien vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	2	Lupaava	Ei
16	Fagerlund 2016	Polamk	Virallisen syytteen laajentaminen parisuhdeväkivallan kontrollissa	Parisuhde- ja perheväkivallan vähentäminen	Prosessi-arviointi	..	..	Pohdinta
15	Eskelinen ja Leander 2015	Tampereen yliopisto (Pori)	Vähemmän väkivaltaa Porissa (Väkvä, yhteisölliset toimet)	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	0	Lupaava	Ei
14	Laaksonen ja Tyni 2015	RISE	Kognitiivis-behavioraalinen STOP-ohjelma seksuaalirikosvangeille	Seksuaalisen väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Lupaava	Ei
13	Leander ja Eskelinen 2014	Tampereen yliopisto (Pori)	Lasta lyömätön Satakunta (verkostoyhteistyö & portaali)	Parisuhde- ja perheväkivallan vähentäminen	Prosessi-arviointi	..	..	Ei
12	Korander ym. 2014	Polamk ja Turun yliopisto	Julkisen tilan tehostettu valvonta	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	2	Lupaava	Numeerinen
11	Tyni ym. 2014	RISE	Vangeille suunnattu Cognitive Skills® -yleisohjelma	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Ei havaittu vaikutusta	Pohdinta
10	Aaltonen ja Hinkkanen 2014	Krimo (HY)	Aggredi-katuväkivaltatyö (HelsinkiMissio)	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Lupaava	Pohdinta
9	Kärnä ym. 2013	Turun yliopisto	Kiusaamista ehkäisevä KiVa Koulu -ohjelma (vuosiluokat 1-3 ja 7-9)	Muun väkivaltarikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	5	Lupaava	Ei
8	Vorma ym. 2013	HUS, THL, Krimo (HY), University of Nebraska	Opioidikorvaushoito	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	5	Vaikuttava	Ei
7	Tyni ja Blomster 2012	RISE	Vankitoiminnot	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Ei havaittu vaikutusta	Pohdinta

	Tutkimus ^b	Arviointitaho	Toimi	Tavoite	Tyyppi	Asetelma ^c	Vaikuttavuus	Kustannus-arvio
6	Danielsson ja Mäkipää 2012	Krimo (HY)	Sähköinen valvonta	..	Systemaattinen katsaus	..	Lupaava	Pohdinta
5	Konttila ja Tyni 2011	RISE	OMA-ohjelma (vangeille)	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	3	Lupaava	Pohdinta
4	Kärnä ym. 2011	Turun yliopisto	Kiusaamista ehkäisevä KiVa Koulu -ohjelma	Muun väkivaltarikollisuuden vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	5	Myönteisesti vaikuttava (tilastollisesti merkitsevä)	Ei
3	Honka ym. 2006	RISE	Vangeille suunnattu Cognitive Skills@ -yleisohjelma	Muun väkivallan vähentäminen	Vaikuttavuus-arviointi	4	Lupaava	Ei
2	Keisala 2006	Krimo (HY)	Espoon Lyömätön linja -palvelu. Väkivaltaisille miehille suunnattu yksilö- ja ryhmäterapia	Parisuhde- ja perheväkivallan vähentäminen	Prosessi-arviointi	..	..	Ei
1	Haapasalo 2001	Kokkolan kaupunki	Näppis-projekti	Omaisuuksien rikosten vähentäminen (alle 15 v)	Vaikuttavuus-arviointi	2	Ei havaittu vaikutusta	Ei

- a Tietokanta on Rikoksenteoriainstituutin ja Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin ylläpitämä. Tilanne 30.8.2024. Tiedot ovat tutkijoiden itsensä täyttämiä.
- b Täydelliset bibliografiset tiedot, ks. alla oleva luettelo.
- c Tutkimusasetelman näyttötaso Marylandin asteikolla.
- d Kiinteiden vaikutusten malli, Maryland-taso muutettu tasolle 4.
- * Julkaisematon, hyväksytty maisterintutkielma tai muu alempi opinnäyte. Näitä ei ole käsitelty tässä raportissa.

Tutkimukset (Taulukon 1 mukaisessa aikajärjestyksessä)

35 Kaila, Martti. 2024. "How Do People React to Income-Based Fines? Evidence from Speeding Tickets Discontinuities". CESifo Working Paper No. 11064, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4803851> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4803851>

34 Halén, Anna & Tuomala, Saira & Tyni, Sasu & Laurila, Tuomas. 2024. "Nuorisorangaistus ja valvonnalla tehostettu ehdollinen vankeusrangaistus alaikäisten ja nuorten seuraamuslajeina". Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. *Katsauksia* 56/2023.

33 Huttunen, Kristiina & Pekkarinen, Tuomas & Uusitalo, Roope & Virtanen, Hanna. 2023. "Lost boys? Secondary education and crime". *Journal of Public Economics* 218:104804. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104804>

32 Huttunen, Kristiina & Kaila, Martti & Nix, Emily. 2021. "The punishment ladder: Estimating the impact of different punishments on defendant outcomes". Osa Martti Kailan väitöskirjaa *Essays on Crime, Punishments and Inequality* (2023). <https://marttikaila.com/assets/docs/ladder.pdf>.

31 Huttunen, Kristiina & Kaila, Martti & Nix, Emily. 2021. "The punishment ladder: Estimating the impact of different punishments on defendant outcomes". Osa Martti Kailan väitöskirjaa *Essays on Crime, Punishments and Inequality* (2023). <https://marttikaila.com/assets/docs/ladder.pdf>.

30 Huttunen, Kristiina & Kaila, Martti & Nix, Emily. 2021. "The punishment ladder: Estimating the impact of different punishments on defendant outcomes". Osa Martti Kailan väitöskirjaa *Essays on Crime, Punishments and Inequality* (2023).

29 Taponen, Jari & Aaltonen, Mikko. 2022. "Poliisin järjestyksenvalvonnan yhteys väkivallan esiintyvyyteen alueiltaan rajatuissa kohteissa". *Kriminologia* 2 (1): 1–21.

28 Taponen, Jari & Danielsson, Petri. 2022. Tutkimus poliisitoimenpiteiden kohdetta laajemmista vaikutuksista. *Oikeus* 51(3): 341–360.

27 Kaakinen, Markus & Vauhkonen, Teemu & Tanskanen, Maiju & Hoikkala, Tommi. 2022. ”Ankkuritoiminnan vaikuttavuus”. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:40. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164154/VNTE-AS_2022_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y

26 Taponen, Jari. 2022. ”Tutkimus poliisin vaikutuksista rikollisuuteen vuosina 1970–2020”. *Lakimies*, 1 2022:118–42

25 Laine, Riku. 2021. ”Rikosseuraamusten yhteys päihdehoidon asiakkaiden kuolleisuuteen ja kuolinsyihin”. Pro gradu -tutkielma.

24 Taponen, Jari. 2021. Poliisin alkoholivalvonnan vaikutukset nuorten väkivaltarikollisuuteen koulujen päättäjäsiviikonloppuina. Vertaileva arviointitutkimus vuosilta 2010/2016. *Yhteiskuntapolitiikka* 86(5?6): 509? 519

23 Virtanen, Miialila & Aaltonen, Mikko & Sasu, Tyni & Kivivuori, Janne. 2020. Vankilakoulutuksen vaikutus uusintarikollisuuteen ja vapautumisen jälkeiseen työssäkäyntiin. *Edilex* 3/2020.

22 Sutela, Mika. 2019. ”Kehä I:n automaattinen liikennevalvonta ja liikenneturvallisuus – Raportti ajonopeuksien ja liikenneonnettomuuksien kehityksestä.” Helsingin poliisilaitos, Poliisin liikenneturvallisuuskeskus.

21 Antikainen, Jutta. 2019. ’Turpa kiinni, mun OmaPoliisi soittaa’: vaikuttavuustutkimus Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmän OmaPoliisi-toimintamallista”.

20 Carling, Chris. 2019. ”Aggreedin väkivaltatyö ja rikosuran päättyminen: kriminologinen prosessiarviointi.” Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta.

19 Konttila, Arja & Aaltonen, Mikko & Tyni, Sasu. 2018. ”Väkivaltarikollisten OMA-ohjelman tehokkuuden ja vaikuttavuuden arviointi uusintarikollisuuden näkökulmasta: Analyysi OMA-ohjelman suorittaneiden ja keskeyttäneiden väkivaltarikollisten uusintarikollisuudesta”. Edilex Edita Publishing Oy, Helsinki.

18 Aaltonen, Mikko ja Virtanen, Miialila. 2017b. Yli- ja keskinopeudet rikesakkojen korotuksen jälkeen. Osaraportti 2. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 58/2017. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

17 Aaltonen, Mikko ja Virtanen, Miialiiila. 2017a. Yli- ja keskinopeudet rikesakkojen korotuksen jälkeen. Osaraportti 1. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 20/2017. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

16 Fagerlund, Monica. 2016. Lähisuhdeväkivalta poliisin perheväkivalta-tehtävillä. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 123. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

15 Eskelinen, Ossi & Leander, Anu. 2015. Vähemmän väkivaltaa Porissa - Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla - hankkeen loppuraportointi.

14 Laaksonen, Toni & Tyni, Sasu. 2015. ”Kognitiivis-behavioraalisen STOP-kuntoutusohjelman vaikuttavuudesta suomalaisilla seksuaalirikosvangeilla”. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 52 (4).

13 Leander, Anu & Eskelinen, Ossi. 2014. ”Yhteistyöverkosto lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ehkäisytyössä. Lasta lyömätön Satakunta-hankkeen arviointi osat I ja II”. Pori: Tampereen yliopisto. (Tampereen yliopiston Porin yksikön julkaisuja Julkaisuja 6).

12 Korander, Timo. 2014. ”Rikottujen ikkunoiden nollatoleranssi. Tutkimus New Yorkin rikoksentorjunnan uuskonservatiivi-mallista Suomessa”. Turun yliopiston julkaisusarja. Annales Universitatis Turkuensis C 390. HUOMIO: Väitöskirja on artikkeliväitös, jonka alkuperäiset artikkelit vuosilta 1998–2005 sisältävät tässä käsitellystä rikoksentorjuntahankkeen arvioinnista kirjoitettuja lukuisia artikkeleita.

11 Tyni, Sasu & Keinänen, Anssi & Kipinoinen, Kristian. 2014. ”Cognitive Skills-ohjelman vaikutukset vankien ajatteluun, motivaatioon ja uusintarikollisuuteen: tulokset, ongelmat ja mahdollisuudet”. Edilex, nro 13/2014, Edilex-2014.

10 Aaltonen, Mikko & Hinkkanen, Ville. 2014. Katuväkivaltatyön vaikuttavuus: HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi. Verkkokatsauksia 40/2014. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

9 Kärnä, A., Voeten, M., Little, T., Alanen, E., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. 2013. Effectiveness of the KiVa antibullying program: Grades 1-3 and 7-9. *Journal of Educational Psychology*, 105, 535-551.

8 Vorma, Helena & Sokero, Petteri & Aaltonen, Mikko & Turtiainen, Saija & Hughes, Lorine A. & Savolainen, Jukka. 2013. "Participation in opioid substitution treatment reduces the rate of criminal convictions: evidence from a community study". *Addictive behaviors* 38 (7): 2313–16.

7 Tyni, Sasu & Blomster, Peter. 2012. Vähentävätkö vankitoiminnot uusintarikollisuutta? *Yhteiskuntapolitiikka*. 77, s. 621-639.

6 Danielsson, Petri & Mäkipää, Leena. 2012. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus sähköisen valvonnan vaikuttavuuteen. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 114. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. TAI verkkoversio: Danielsson, Petri, ja Mäkipää, Leena. 2012. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus sähköisen valvonnan vaikuttavuuteen. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 114. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152499>

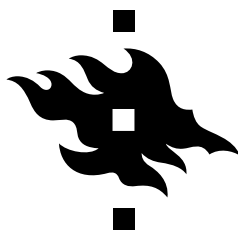
5 Konttila, Arja & Tyni, Sasu. 2011. OMA-ohjelman suorittaneiden väkivaltarikollisten uusintarikollisuus sekä ohjelman välittömät vaikutukset. Rikosseuraamuslaitos, Helsinki.

4 Kärnä, A., Voeten, M., Little, T., Poskiparta, E., Kaljonen, A., & Salmivalli, C. 2011. A large-scale evaluation of the KiVa anti-bullying program: Grades 4-6. *Child Development*, 82, 311–330.

3 Honka, Outi & Keinänen, Anssi & Tyni, Sasu. 2006. "Vaikuttaako vankeinhoito". *Haaste-lehti* 1/2006, 7–9.

2 Keisala, Hertta. 2006. Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 68. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.

1 Haapasalo, Jaana. 2001. Näppis-projektin arviointi. Poliisin ja sosiaalitoimen Kokkolassa v. 1999–2000 toteuttaman varhaisen puuttumisen toimintamallin arviointitutkimus. Kokkolan kaupungin perusturvakeskuksen julkaisuja 2.

HELSINGIN YLIOPISTO

**ISBN 978-951-51-0711-4 (PDF)
ISSN 2342-7779 (VERKKOJULKAISU)**

**UNIGRAFIA
HELSINKI 2024**